

**ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**DEPARTMENT OF ARCHIVAL, LIBRARY AND INFORMATION STUDIES
SCHOOL OF MANAGEMENT, ECONOMICS AND SOCIAL SCIENCES**

Πτυχιακή Εργασία

**ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΕΣ
ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ**

Συγγραφέας

Κοκράνη Ιωάννα (13061)

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια

Βραϊμάκη Ευτυχία

Αθήνα, Μάρτιος 2024

Επιτροπή Εξέτασης

1. Ονοματεπώνυμο

2. Ονοματεπώνυμο

3. Ονοματεπώνυμο

Δήλωση Συγγραφέα Πτυχιακής Εργασίας

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Κοκράνη Ιωάννα, με αριθμό μητρώου 13061 φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Τμήματος Αρχαιονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής/διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα

Ευχαριστίες

Στο δύσκολο έργο της συγγραφής, σημαντική είναι η στήριξη από έναν αριθμό ατόμων που συχνά δεν μπορούν να αντιληφθούν και τη μεγάλη σημασία του ρόλου τους.

Στα άτομα αυτά, λοιπόν, θα ήθελα να εκφράσω την ειλικρινή μου ευγνωμοσύνη διότι είναι βέβαιο πως χωρίς όσα πρόσφεραν, το έργο αυτό δεν θα είχε ολοκληρωθεί.

Αρχικά και πριν από κάθε άλλον, θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς την καθηγήτρια μου Ευτυχία Βραϊμάκη, που στάθηκε δίπλα μου με οδηγίες, υπομονή και συμβουλές, με πολλή καλοσύνη και ευγένεια.

Σίγουρα, θα ήθελα να ευχαριστήσω και το σύνολο των καθηγητών μου στη διάρκεια των σπουδών μου για όσα μου πρόσφεραν τα χρόνια αυτά.

Ένα τεράστιο ευχαριστώ στους γονείς μου, για την στήριξη τους όλα αυτά τα χρόνια της ζωής μου και όχι μόνο στη διάρκεια των σπουδών μου.

Τελευταίο, αν και σημαντικότερο ευχαριστώ, στον σύζυγο μου για την υπομονή του και την αγάπη του!

8/3/2024

Η συγγραφέας

Περίληψη στα Ελληνικά

Οι δημόσιες βιβλιοθήκες έχουν σημαντικό ρόλο στην κοινότητα. Είναι χώροι προώθησης της φιλαναγνωσίας, της πρόσβασης στην πληροφορία και στον ψηφιακό κόσμο, αλλά συντελούν και στην ενσωμάτωση των χρηστών τους και στην υποστήριξη της τοπικής οικονομίας και ανάπτυξης. Μεγάλο τμήμα των χρηστών τους είναι τα παιδιά και οι έφηβοι και οι βιβλιοθήκες οργανώνουν σειρά προγραμμάτων και υπηρεσιών για τις ομάδες αυτές, όπως προγράμματα προώθησης γραμματισμού, προώθησης ψηφιακού γραμματισμού, λέσχες μελέτης και προγράμματα διατήρησης πολιτιστικής κληρονομιάς. Προγράμματα συμμετοχής γονέων που επίσης υιοθετούνται βοηθούν τα παιδιά στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και αυτοεκτίμησης, όσο και την οικογένεια στην ενίσχυση των δεσμών. Καινοτόμα προγράμματα έχουν σημαντική θέση, όπως προγράμματα cosplay, παροχής χώρου για εξερεύνηση ή για δημιουργική τέχνη, καθώς και προγράμματα διαβάσματος σε κατοικίδια.

Στο σύγχρονο περιβάλλον, οι δημόσιες βιβλιοθήκες οφείλουν να είναι παρούσες στον ψηφιακό κόσμο με ελκυστικούς ιστότοπους, λογαριασμούς σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης και με παροχή εξελιγμένων, ηλεκτρονικών υπηρεσιών στις ομάδες των ηλικιακά νέων χρηστών τους.

Εκτός της ύπαρξης προγραμμάτων από πλευράς των δημόσιων βιβλιοθηκών, αναγκαία είναι η εκπαίδευση του προσωπικού τους για εξυπηρέτηση των ηλικιακών αυτών ομάδων χρηστών και την εξέλιξη του προσωπικού, ενώ σημαντικό ρόλο πρέπει να έχει και η διοίκηση που οφείλει να παρακολουθεί τις εξελίξεις και να υποστηρίζει έμπρακτα το προσωπικό.

Λέξεις κλειδιά: δημόσιες βιβλιοθήκες, δημοτικές βιβλιοθήκες, προγράμματα για παιδιά και εφήβους, γραμματισμός, ψηφιακός γραμματισμός, πληροφοριακή παιδεία, καινοτόμα προγράμματα βιβλιοθηκών

Περίληψη στα Αγγλικά

Public libraries play an important role in the community, being the places to promote literacy, provide access to information and digital resources, contribute to the integration of their users, and support the local economy and development. Many library users are children and teenagers, so libraries organize various programs and services for these groups. These programs include literacy and digital literacy, study clubs, and cultural heritage conservation programs. Parent involvement programs also adopted by the libraries can help children develop skills and self-esteem, and families strengthen their bonds. Additionally, libraries embark on innovative programs that enrich their role, include schemes like cosplay programs, providing space for exploration or creative art, and “reading to pets” programs.

In today's environment, public libraries need to be present in the digital world with attractive websites, social media accounts and by providing sophisticated online services to young users. Using such tools, they can secure direct and prompt outreach to younger generations.

From the libraries' point and in addition to providing programs for their patrons, it is also necessary to offer training for staff development and for better services provision. At the same time library management must also monitor trends and developments and support their staff in practice.

Keywords: public libraries, kids and teens library programmes, literacy, digital programmes, innovative library programs

Πίνακας Περιεχομένων

2.1	ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	3
2.2	ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	4
2.2.1	Παροχή πρόσβασης στην πληροφορία.....	5
2.2.2	Πρωώθηση δια βίου μάθησης	5
2.2.3	Πρωώθηση προσωπικού εμπλουτισμού, δημιουργικότητας και ανάπτυξης φαντασίας ...	6
2.2.4	Πρωώθηση του γραμματισμού	7
2.2.5	Πρωώθηση ψηφιακού γραμματισμού και παροχή ψηφιακής πρόσβασης	8
2.2.6	Βιβλιοθήκες ως κοινωνικοί κόμβοι.....	9
2.2.7	Διατήρηση πολιτιστικής κληρονομιάς	10
3.1	ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ.....	12
3.2	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ.....	14
3.2.1	Προγράμματα ψηφιακής παιδείας.....	15
3.2.2	Υπηρεσίες βιβλιοθηκών σε παιδιά σε αγροτικές περιοχές	19
4.1	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ	22
4.2	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΣΕ ΕΦΗΒΟΥΣ	24
5.1	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	28
5.1.1	Παιχνίδι με Cosplay	30
5.1.2	Μεταμόρφωση χώρου βιβλιοθήκης σε χώρο εξερεύνησης.....	32
5.1.3	Πρόγραμμα ανοικτής πρόσβασης σε τέχνη.....	33
5.1.4	Διαβάζοντας σε έναν σκύλο	36
6.1	ΙΣΤΟΤΟΠΟΣ	38
6.2	ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ.....	39

Ευρετήριο Εικόνων

Εικόνα 1. Η δημόσια βιβλιοθήκη Columbia Heights που δρα σαν κοινοτικός κόμβος (HGA, 2019).....	10
Εικόνα 2. Το βιβλίο της M. Ruus «Ο βιβλιοθηκονόμος μου είναι μία καμήλα»	20
Εικόνα 3: Πρόγραμμα μεταφοράς βιβλίων με βάρκα στο αρχιπέλαγος της Φινλανδίας. Βάρκα που μεταφέρει βιβλία (Αριστερά) και η βιβλιοθηκονόμος με παιδιά όταν μοιράζει βιβλία (Δεξιά) (Πηγή: Ruus, 2011).....	21
Εικόνα 4. Cosplay	31
Εικόνα 6: Χαμηλό τραπεζάκι στο στούντιο για παιδιά νηπιακής ηλικίας (Πηγή: Holmes, 2016).....	35

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1: Προγραμμάτων για παιδιά και για νέους ενήλικες που προσφέρονται από Δημόσιες Βιβλιοθήκες στις ΗΠΑ για το 2018 (Frehill et al., 2021)	8
---	---

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

Οι δημόσιες βιβλιοθήκες έχουν αναγνωρισμένο ρόλο στις κοινότητες. Στον σημερινό ψηφιακό κόσμο, ο ρόλος τους συχνά υποβαθμίζεται και υποτιμάται. Όμως, οι υπηρεσίες των δημόσιων και δημοτικών βιβλιοθηκών γενικά επικεντρώνονται στην οικοδόμηση της κοινότητας, έχουν στόχο να εμπνεύσουν και να εκπαιδεύσουν σε τομείς της τέχνης, λογοτεχνίας, μουσικής, να παρέχουν γνώσεις, αλλά και να βοηθήσουν στη συμμετοχή του καθενός στην τοπική κοινότητα. Πιο πολύ από βιβλία, περιοδικά και υπολογιστές, οι βιβλιοθήκες εξακολουθούν να είναι μέρη όπου τα άτομα συγκεντρώνονται για να εξερευνήσουν, να αλληλεπιδράσουν και να φανταστούν. Οι δημόσιες βιβλιοθήκες ασχολούνται με μερικές απίστευτες δραστηριότητες, υποστηρίζοντας την τοπική κοινωνία και χτίζουν κουλτούρες φιλιαναγνωσίας, γραμματισμού, εξερεύνησης, εκπαίδευσης και αλληλεπίδρασης. Στην εργασία αυτή γίνεται μια προσπάθεια να παρουσιαστούν όλες οι επιμέρους δραστηριότητες με τις οποίες οι δημόσιες και δημοτικές βιβλιοθήκες συντελούν στην ανάπτυξη του ατόμου, με ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη των παιδιών και των νέων ατόμων.

Αρχικά γίνεται μία σύντομη και απλή παρουσίαση του ρόλου και των στόχων των δημόσιων/ δημοτικών βιβλιοθηκών στην κοινότητα. Στο κεφάλαιο δίνεται το πλαίσιο μέσα από το οποίο οι δημόσιες βιβλιοθήκες λειτουργούν για να παρέχουν πρόσβαση στην πληροφορία, προωθούν τη δια βίου μάθηση, τον προσωπικό εμπλουτισμό, τον ψηφιακό γραμματισμό, αλλά παράλληλα διατηρούν την πολιτιστική κληρονομιά και λειτουργούν σαν κοινοτικοί κόμβοι (Κεφάλαιο 2). Στο επόμενο κεφάλαιο, παρουσιάζονται τα προγράμματα κι οι υπηρεσίες που προωθούνται σήμερα από διάφορες δημόσιες βιβλιοθήκες ειδικά για παιδιά και εφήβους, όπως για παράδειγμα προγράμματα ψηφιακής παιδείας ή προγράμματα σε αγροτικές και απόμακρες περιοχές (Κεφάλαιο 3). Στο Κεφάλαιο 4 γίνεται μία ανάλυση της επίδρασης των προγραμμάτων των δημόσιων βιβλιοθηκών στα παιδιά και τους εφήβους, αντλώντας πληροφορίες από μελέτες σε τέτοια δείγματα ανά τον κόσμο, καταδεικνύοντας τον καταλυτικό ρόλο τους στην εξέλιξη των παιδιών και των εφήβων ειδικά ως προς τις μαθησιακές τους ικανότητες, αλλά και ως προς την ενσωμάτωση τους. Στο Κεφάλαιο 5 παρουσιάζονται καινοτόμα προγράμματα για παιδιά και εφήβους που οργανώνονται σήμερα από διάφορες δημόσιες βιβλιοθήκες, όπως προγράμματα Cosplay, δημιουργικής τέχνης και προγράμματα διαβάσματος σε σκύλους. Στο 6ο Κεφάλαιο παρουσιάζονται τεχνικές επικοινωνίας και διαφήμισης που μπορούν να υιοθετήσουν οι δημόσιες βιβλιοθήκες για να προσελκύσουν

παιδιά και εφήβους στην τεχνολογική εποχή, όπως ιστοσελίδες, μέσα κοινωνικής δικτύωσης και προσφορά ηλεκτρονικών παιχνιδιών. Τέλος, στο Κεφάλαιο 7, συνοψίζονται τα βασικά συμπεράσματα.

Κεφάλαιο 2. Ρόλος και επίδραση της δημόσιας βιβλιοθήκης

2.1 Ρόλος των δημοσίων βιβλιοθηκών στην κοινότητα

Οι δημόσιες βιβλιοθήκες έχουν έναν ειδικό και σημαντικό ρόλο στην κοινότητα καθώς αποτελούν έναν ανεκτίμητο πόρο προώθησης της φιλαναγνωσίας, πρόσβασης στην πληροφορία, πολιτισμικής ανάπτυξης αλλά και μείωσης ανισοτήτων ανάμεσα στα μέλη της κοινότητας που εξυπηρετεί.

Σύμφωνα με το Μανιφέστο των Δημοσίων Βιβλιοθηκών της UNESCO και της IFLA (Παγκόσμιας Ομοσπονδίας των Ενώσεων Βιβλιοθηκών-International Federation of Library Associations and Institutions), η αποστολή της δημόσιας βιβλιοθήκης είναι πολυδιάστατη και αγγίζει τομείς όπως η ενημέρωση, ο αλφαριθμητισμός, η εκπαίδευση, η συμπερίληψη, η συμμετοχή στα κοινά και ο πολιτισμός (IFLA, 2022).

Ειδικότερα, οι στόχοι των δημοσίων βιβλιοθηκών είναι:

η παροχή πρόσβασης σε ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών και ιδεών χωρίς λογοκρισία, η υποστήριξη της τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες, αλλά και η διαβίωση μάθηση που επιτρέπει τη συνεχή, εθελοντική και αυτοδιευθυνόμενη επιδίωξη της γνώσης για τους ανθρώπους σε όλα τα στάδια της ζωής

η παροχή ευκαιριών για προσωπική δημιουργική ανάπτυξη και τόνωση της φαντασίας, της δημιουργικότητας, της περιέργειας και της ενσυναίσθησης

η δημιουργία και ενίσχυση αναγνωστικών συνηθειών στα παιδιά από τη γέννηση έως την ενηλικίωση

η εισαγωγή, η υποστήριξη και η συμμετοχή σε δραστηριότητες και προγράμματα γραμματισμού για την καλλιέργεια δεξιοτήτων γραφής και ανάγνωσης, και η ανάπτυξη δεξιοτήτων γραμματισμού των μέσων και επικοινωνίας και τον ψηφιακό γραμματισμό για όλους τους ανθρώπους, όλων των ηλικιών, στο πνεύμα της δημιουργίας μιας ενημερωμένης, δημοκρατικής κοινωνίας

η παροχή υπηρεσιών στις κοινότητες των ανθρώπων, τόσο δια ζώσης, όσο και εξ αποστάσεως μέσω ψηφιακών τεχνολογιών, επιτρέποντας την πρόσβαση σε πληροφορίες, συλλογές και προγράμματα όποτε είναι δυνατόν

η εξασφάλιση της πρόσβασης για όλους τους ανθρώπους σε κάθε είδους πληροφορία από την κοινότητα, αλλά και η εξασφάλιση ευκαιριών για την κοινότητα όσον αφορά την

οργάνωση της (τοποθετώντας έτσι την βιβλιοθήκη σαν στο επίκεντρο του κοινωνικού ιστού)

η παροχή πρόσβασης στην επιστημονική γνώση, όπως για παράδειγμα ερευνητικά αποτελέσματα, πληροφορίες για την υγεία που μπορούν να επηρεάσουν τη ζωή των χρηστών τους, καθώς και να επιτρέψουν τη συμμετοχή στην επιστημονική πρόοδο

η παροχή επαρκών υπηρεσιών πληροφόρησης σε τοπικές επιχειρήσεις, ενώσεις και ομάδες συμφερόντων

η διατήρηση και πρόσβαση σε τοπικά και εγχώρια δεδομένα, γνώση και κληρονομιά (συμπεριλαμβανομένης της προφορικής παράδοσης), παρέχοντας ένα περιβάλλον στο οποίο η τοπική κοινότητα μπορεί να αναλάβει ενεργό ρόλο στον εντοπισμό υλικού προς ψηφιοποίηση, διατήρηση και διάθεση σύμφωνα με τις επιθυμίες της κοινότητας

η ενθάρρυνση του διαπολιτισμικού διαλόγου και η προώθηση της πολιτισμικής πολυμορφίας

η προώθηση της διατήρησης και ουσιαστικής πρόσβασης σε πολιτιστικές εκφράσεις και κληρονομιά, η εκτίμηση των τεχνών, η ανοικτή πρόσβαση στην επιστημονική γνώση, την έρευνα και τις καινοτομίες, όπως εκφράζονται στα παραδοσιακά μέσα, καθώς και η παροχή ψηφιοποιημένου και πρωτογενώς ψηφιακού υλικού.

Οι στόχοι που παρουσιάζει το Μανιφέστο δεν συγκεκριμενοποιούν πληθυσμιακές ομάδες, γεγονός κατανοητό, εφόσον οι δημόσιες βιβλιοθήκες είναι ανοικτές στο σύνολο των ατόμων που εξυπηρετούν. Έτσι, οι στόχοι αυτοί στο σύνολο τους αφορούν και τις ομάδες των παιδιών και των εφήβων, όπως για παράδειγμα η εκπαίδευση, η πληροφόρηση και ο γραμματισμός. Παράλληλα, όμως, αναφέρονται και στόχοι που αν και δεν αφορούν αποκλειστικά τις νεαρότερες ηλικίες, μπορούν να έχουν πολύ σημαντική επίδραση στην υποστήριξη της ατομικής ανάπτυξης και εξέλιξης και να είναι καθοριστικοί για την μετέπειτα πορεία του ατόμου. Αυτοί οι στόχοι είναι εκείνοι που αφορούν στη διέγερση της δημιουργικής ανάπτυξης ενός ατόμου(παιδιού), όπως είναι η διέγερση της φαντασίας του (Kushnir, 2022), η παρότρυνση για την εκτίμηση της πολιτισμικής κληρονομιάς, η καλλιέργεια του διαπολιτισμικού διαλόγου και η υποστήριξη της πολιτισμικής ποικιλομορφίας (Durden, Escalante-Barrios, & Blicht, 2014).

2.2 Στόχοι της δημόσιας βιβλιοθήκης στην κοινότητα

Στην ενότητα αυτή γίνεται μια ανάλυση και επεξήγηση των στόχων των δημόσιων βιβλιοθηκών.

2.2.1 Παροχή πρόσβασης στην πληροφορία

Για τον πρώτο στόχο περί παροχής πρόσβασης στην πληροφορία χωρίς λογοκρισία και διάκριση, είναι σαφές πως οι δημόσιες βιβλιοθήκες αποτελούν ένα ιδιαίτερο και αναπόσπαστο μέρος των κοινοτήτων εδώ και αιώνες, λειτουργώντας ως ένα θησαυροφυλάκιο πληροφοριών και αποθετήριο γνώσεων και διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην παροχή πρόσβασης στη γνώση και στην πληροφόρηση (Ravat, Thakkar, & Dodiya, 2021). Πράγματι οι δημόσιες βιβλιοθήκες μπορούν να δώσουν απεριόριστη πρόσβαση σε μια ποικιλία πόρων και δεδομένων, καθιστώντας τις βασικούς και προσβάσιμους κόμβους γνώσης. Αυτό το γεγονός, σε μια εποχή όπως τη σημερινή, όπου η παροχή ψηφιακών πληροφοριών είναι τόσο εύκολη, χωρίς όμως την απαιτούμενη πιστότητα, οι βιβλιοθήκες παρέχουν μια επιμελημένη συλλογή βιβλίων, περιοδικών, εφημερίδων και ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων και διασφαλίζουν ακρίβεια, εγκυρότητα και αξιοπιστία (Andermann, 2023). Αυτή η επιμελημένη προσέγγιση βοηθά άτομα σε διάφορα επίπεδα εκπαίδευσης, αλλά κυρίως φοιτητές και ερευνητές να περιηγούνται αποτελεσματικά σε τεράστιες ποσότητες πληροφοριών, εξοικονομώντας χρόνο και διασφαλίζοντας την ακαδημαϊκή ακεραιότητα όντας παράλληλα ένα κέντρο αλληλεπίδρασης και κόμβος συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας, σε επίπεδο μικρότερων πόλεων ή σε επίπεδο τοπικών κοινοτήτων μέσα σε μεγαλουπόλεις (Andermann, 2023).

2.2.2 Προώθηση δια βίου μάθησης

Επιπλέον, οι βιβλιοθήκες είναι σημεία στα οποία προωθείται εκτός της μάθησης και ο πολιτιστικός εμπλουτισμός και η προσωπική ανάπτυξη, αλλά και καλλιεργείται η αγάπη για το διάβασμα και ενθαρρύνεται η δια βίου μάθηση (Giuse et al., 1999).

Η επίδραση της δημόσιας βιβλιοθήκης στην ζωή ενός ατόμου και συνολικά μιας κοινότητας είναι πολυεπίπεδη. Αυτή η πρόσβαση επιτρέπει ένα περιβάλλον που ευνοεί την κριτική σκέψη, την έρευνα και την πνευματική ανάπτυξη, ενισχύοντας τις σπουδές και συμβάλλοντας τελικά στην πρόοδο της κοινωνίας. Οι δημόσιες βιβλιοθήκες προσφέρουν μια σειρά από εκπαιδευτικούς πόρους που προάγουν τη δια βίου μάθηση. Προσφέρουν βιβλία, διαδικτυακούς πόρους και μαθήματα για ποικίλα θέματα, από προσωπικά οικονομικά έως ξένες γλώσσες. Παρέχοντας πρόσβαση σε αυτούς τους πόρους, οι δημόσιες βιβλιοθήκες ενθαρρύνουν τους ανθρώπους να συνεχίσουν να μαθαίνουν και να αναπτύσσονται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους (Moore, 1989).

2.2.3 Προώθηση προσωπικού εμπλουτισμού, δημιουργικότητας και ανάπτυξης φαντασίας

Η δημιουργικότητα μπορεί να οριστεί ως η χρήση της φαντασίας ή των πρωτότυπων ιδεών και αποτελείται από τέσσερα στάδια:

(α) Το προπαρασκευαστικό στάδιο, το οποίο περιλαμβάνει συνειδητές προσπάθειες επίλυσης προβλημάτων χρησιμοποιώντας γνωστές μεθόδους,

(β) το στάδιο της επώασης, όπου το συνειδητό μυαλό παραμένει απασχολημένο και το ασυνείδητο συνεχίζει να εργάζεται πάνω στο πρόβλημα,

(γ) το στάδιο του φωτισμού όπου τα αποτελέσματα εμφανίζονται αστραπιαία με διορατικότητα και

(δ) το τελευταίο τέταρτο στάδιο όπου οι νέες ιδέες και ιδέες δοκιμάζονται συνειδητά και σκόπιμα (Kupers, Van Dijk, & Lehmann-Wermser, 2018).

Η δημιουργικότητα απαιτεί χρόνο, δομή και ευελιξία, πράγματα που μπορεί να είναι δύσκολο να βρεθούν στα σχολεία όπου ο χρόνος είναι λίγος λόγω της ανάγκης να ακολουθούνται οδηγοί σπουδών και χρονοδιαγράμματα. Όταν όμως η διαχείριση γίνεται σωστά, τότε μπορεί μια βιβλιοθήκη να δώσει την ευκαιρία στα παιδιά να βυθιστούν σε μια δουλειά που τα χαροποιεί και δεν είναι αναγκαστικά κομμάτι των μαθημάτων και των εργασιών. Αυτό μπορεί να οδηγήσει στο να 'χαθούν' ευχάριστα τα παιδιά μέσα σε μια δημιουργική διαδικασία .

Πώς μπορούν οι δημόσιες βιβλιοθήκες να βοηθήσουν στην προσωπική ανάπτυξη και την ενίσχυση της φαντασίας; Μέσω της χρήσης κέντρων φαντασίας μέσα στους χώρους τους, ιστοριών και αφήγησης, αλλά και χώρων όπου κυρίως τα παιδιά θα μπορούν να παίξουν, να μιμηθούν ρόλους και να επεξεργαστούν ερεθίσματα από βιβλία, εικόνες, βίντεο, κ.ά. Το κοινωνικοδραματικό παιχνίδι οδηγεί στη χρήση της γλώσσας και σε σκέψη, καθώς και στην προσαρμογή σε ένα περιβάλλον. Κυρίως τα παιδιά χρειάζονται την ευκαιρία να εργάζονται ή να παίζουν ανεξάρτητα με τα εργαλεία, τις πληροφορίες, και άλλους πόρους που βρίσκονται σε μια βιβλιοθήκη, να εργαστούν για τη βελτίωση των διαφόρων μερών του εγκεφάλου τους και να τους επιτραπεί να αναπτύξουν την ικανότητα για διορατικότητα μέσω της αλληλεπίδρασης με άλλους αλλά και με αντικείμενα (Wasik & Jacobi-Vessels, 2017). Η Αμερικανική Ακαδημία Παιδιατρικής κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «το παιχνίδι είναι απαραίτητο για την ανάπτυξη ενός παιδιού», επιτρέπει στα παιδιά να χρησιμοποιούν τη δική τους δημιουργικότητα, αναπτύσσοντας παράλληλα έναν υγιή εγκέφαλο. Είναι ο τρόπος με τον οποίο τα παιδιά αλληλεπιδρούν και εμπλέκονται τον κόσμο γύρω τους (Russ & Wallace, 2013).

2.2.4 Προώθηση του γραμματισμού

Δυναμικά και διεγερτικά εγγράμματα περιβάλλοντα στο σπίτι, στην τάξη, στο χώρο εργασίας και στην κοινότητα είναι απαραίτητα για την απόκτηση αλφαριθμητισμού. Σε πολλές χώρες, οι άνθρωποι δεν μπορούν να φανταστούν την καθημερινή ζωή χωρίς γραπτές πληροφορίες. Ξεκινούν τη μέρα διαβάζοντας την εφημερίδα, διαβάζοντας αφίσες και διαφημίσεις στο δρόμο για τη δουλειά, διαβάζουν και γράφουν e-mail και αναφορές στη δουλειά, τσεκάρουν την καθημερινή αλληλογραφία και απολαμβάνουν ένα ενδιαφέρον περιοδικό ή ένα καλό βιβλίο το βράδυ. Αντίθετα, σε πολλές χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου υπάρχει σοβαρή έλλειψη υλικού ανάγνωσης και ως εκ τούτου έλλειψη της αναγνωστικής κουλτούρας. Εάν ο αλφαριθμητισμός δεν εντάσσεται σε ένα λειτουργικό πλαίσιο συνάφειας και εάν δεν χρησιμοποιούνται οι όποιες δεξιότητες αλφαριθμητισμού αποκτηθούν, τότε υπάρχει πραγματικός κίνδυνος εκείνοι που έχουν αποκτήσει τις δεξιότητες αυτές, να 'υποτροπιάσουν' στον αναλφαριθμητισμό, με ακόλουθη απώλεια της επένδυσης για την εκπαίδευση και τυχόν προγράμματα αλφαριθμητισμού. Η πρόσβαση σε υλικό ανάγνωσης έχει θετικό αντίκτυπο στα άτομα. Μια μελέτη προέρχεται από το READ Educational Trust στη Νότια Αφρική, όπου τα παιδιά σε τάξεις με βιβλιοθήκες μέσα στην τάξη τους «ξεπέρασαν την απόδοση στους ελέγχους σε παιδιά ίδιας τάξης, όπου δεν υπήρχαν βιβλιοθήκες, κατά 189 τοις εκατό και προηγήθηκαν κατά 18 μήνες στη βαθμολογία ανάγνωσης» (Montagnes, 2001).

Οι δημόσιες βιβλιοθήκες μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση του γραμματισμού μέσω παροχής πόρων και υποδομών για άτομα όλων των ηλικιών από προγράμματα ανάπτυξης πρώιμης παιδικής ηλικίας έως τάξεις γραμματισμού ενηλίκων. Με την παροχή πρόσβασης σε υλικό ανάγνωσης και μαθησιακές πηγές, οι δημόσιες βιβλιοθήκες βοηθούν τα άτομα να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους στην ανάγνωση και τη γραφή. Αυτό, με τη σειρά του, μπορεί να οδηγήσει σε καλύτερες προοπτικές εργασίας, υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης και πιο αφοσιωμένο και ενημερωμένο πολίτη (UNESCO, 2016).

Ένα παράδειγμα των παραπάνω αποτελούν οι δημόσιες βιβλιοθήκες στις Ηνωμένες Πολιτείες, που έχουν τον ρόλο κρίσιμου στοιχείου του κοινοτικού οικοσυστήματος από το οποίο εξαρτώνται πολλά παιδιά και οικογένειες (Pratt, Taylor, van Huisstede, & Gaias, 2016). Αρχικά, πολλές οικογένειες περιγράφουν θετικές εμπειρίες μετά από επαφή με τις δημόσιες βιβλιοθήκες για υποστήριξη και πόρους που σχετίζονται με το δανεισμό βιβλίων και την ανάπτυξη του γραμματισμού (Zickuhr, Rainie, & Purcell, 2013). Ακόμη αναφέρονται οι βιβλιοθήκες και σαν ιδρύματα που γίνονται γνωστά για την προώθηση της ενασχόλησης της οικογένειας με δραστηριότητες και εμπειρίες, αλλά και της

ενθάρρυνσης της πρώιμης μάθησης, καθώς πάνω από τα μισά προγράμματα δημοσίων βιβλιοθηκών σχεδιάζονται τώρα ειδικά για παιδιά, με περισσότερους από 80 εκατομμύρια συμμετέχοντες κάθε χρόνο (Frehill, Pelczar, Nielsen, & Hasanbasri, 2021) (Πίνακας 1).

Πίνακας 1: Προγραμμάτων για παιδιά και για νέους ενήλικες που προσφέρονται από Δημόσιες Βιβλιοθήκες στις ΗΠΑ για το 2018 (Frehill et al., 2021)

Αριθμός Δημόσιων Βιβλιοθηκών στις ΗΠΑ	Σύνολο προγραμμάτων* (ΗΠΑ)	Προγράμματα για παιδιά (ΗΠΑ)	Ποσοστό επί του συνόλου προγραμμάτων για παιδιά/ σύνολο	Προγράμματα για νέους ενήλικες	Ποσοστό επί του συνόλου προγραμμάτων για νέους ενήλικες/ σύνολο
9.058	5.682.878	3.069.306	54.01%	569.826	10.03%
*Το σύνολο των προγραμμάτων δεν ισούται με το άθροισμα των προγραμμάτων για παιδιά και των προγραμμάτων για νέους ενήλικες, καθώς ο αριθμός των συνολικών προγραμμάτων περιλαμβάνουν και άλλα δεδομένα προγραμμάτων που δεν παρουσιάζονται στον πίνακα					

2.2.5 Προώθηση ψηφιακού γραμματισμού και παροχή ψηφιακής πρόσβασης

Σήμερα η πρόσβαση σε πληροφορία μπορεί να επιτευχθεί μέσω ενός κινητού ή τάμπλετ κι έτσι ο ρόλος της βιβλιοθήκης ως πάροχου πληροφορίας είναι σημαντική για τα άτομα εκείνα που είτε δεν έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο για λόγους οικονομικούς, γεωγραφικούς είτε, δεν έχουν τη γνώση για να χρησιμοποιούν το διαδίκτυο και τα ηλεκτρονικά μέσα, αν και έχουν πρόσβαση σε αυτά. τους οικονομικούς α αγοράζουν εφημερίδα, περιοδικά ή βιβλία. Οι βιβλιοθήκες ήταν παραδοσιακά κέντρα μάθησης και ενημέρωσης και στον 21ο αιώνα παίζουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση του ψηφιακού γραμματισμού. Με τον όρο 'ψηφιακός γραμματισμός εννοείται η ικανότητα εύρεσης, αξιολόγησης, χρήσης και δημιουργίας ψηφιακών πληροφοριών με αποτελεσματικό τρόπο και σύμφωνα με ηθικούς κανόνες. Οι δημόσιες βιβλιοθήκες παρέχουν πρόσβαση σε ψηφιακούς πόρους, όπως ηλεκτρονικά βιβλία, διαδικτυακές βάσεις δεδομένων και ψηφιακά αρχεία κι όλα αυτά, μπορούν να βοηθήσουν τους χρήστες να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους στον ψηφιακό γραμματισμό (Mulimani & Naikar, 2020). Οι δημόσιες βιβλιοθήκες μπορούν επίσης να προσφέρουν προγράμματα εκπαίδευσης τεχνολογίας καθώς και εργαστήρια με χρήση υπολογιστών και τάμπλετ για να βοηθήσουν τους ανθρώπους να γίνουν πιο άνετοι στη χρήση των υπολογιστών, του διαδικτύου αλλά και άλλων ψηφιακών εργαλείων (Inamdar, 2021). Σημαντικός είναι ο ρόλος τους και για τα άτομα που δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση σε ψηφιακά εργαλεία, λόγω γεωγραφικού αποκλεισμού, όπου λειτουργούν σαν γέφυρα μεταξύ τοπικών πληθυσμών και των εργαλείων αυτών (Inamdar, 2021). Οι δημόσιες βιβλιοθήκες μπορούν έτσι να βοηθήσουν

στη μείωση του ψηφιακού χάσματος, ανάμεσα σε άτομα με υψηλού επιπέδου γνώσεις σε περιοχές με άμεση πρόσβαση σε ψηφιακές τεχνολογίες και άτομα με έλλειμμα γνώσης, παρέχοντας πρόσβαση στην τεχνολογία και την κατάρτιση σε υποεξυπηρετούμενες κοινότητες (Mulimani & Naikar, 2020).

Η πρόσβαση σε δεδομένα και πληροφορίες, μαζί με την ανάπτυξη δεξιοτήτων μπορεί να συμβάλλει καταλυτικά στην ανάπτυξη και εξέλιξη ενός ατόμου. Στις ανεπτυγμένες χώρες είναι πιθανό η δημόσια βιβλιοθήκη να μην έχει τόσο σημαντικό ρόλο στην παροχή πρόσβασης σε πληροφορίες και σε προσφορά εκπαίδευσης στις ψηφιακές τεχνολογίες, μα σε περιοχές λιγότερο ανεπτυγμένες, ο ρόλος της βιβλιοθήκης παραμένει κυρίαρχος στους δύο αυτούς τομείς (Mulimani & Naikar, 2020).

2.2.6 Βιβλιοθήκες ως κοινοτικοί κόμβοι

Οι δημόσιες βιβλιοθήκες λειτουργούν ως κοινοτικοί κόμβοι, φέρνοντας κοντά ανθρώπους από όλα τα κοινωνικά στρώματα. Φιλοξενούν εκδηλώσεις όπως λέςχες βιβλίων, αναγνώσεις συγγραφέων και εργαστήρια, τα οποία παρέχουν ευκαιρίες στους ανθρώπους να συνδεθούν και να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους. Επιπλέον, οι δημόσιες βιβλιοθήκες προσφέρουν συχνά χώρους συναντήσεων για κοινοτικούς οργανισμούς και τοπικές επιχειρήσεις, ενισχύοντας περαιτέρω τους δεσμούς της κοινότητας.

Οι βιβλιοθήκες γεφυρώνουν επίσης το ψηφιακό χάσμα, ιδιαίτερα για άτομα που δεν έχουν πρόσβαση στην τεχνολογία ή αξιόπιστες συνδέσεις στο διαδίκτυο. Παρέχοντας δωρεάν πρόσβαση σε δημόσιους υπολογιστές και υπηρεσίες Διαδικτύου και εκτυπωτές, οι βιβλιοθήκες διασφαλίζουν ότι όλοι, ανεξαρτήτως κοινωνικοοικονομικής κατάστασης, έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν ενεργά στην ψηφιακή εποχή. Αυτή η πρόσβαση δίνει τη δυνατότητα στα άτομα να αναπτύξουν ζωτικές δεξιότητες παιδείας υπολογιστών, να αποκτήσουν πρόσβαση σε διαδικτυακούς εκπαιδευτικούς πόρους, να υποβάλουν αίτηση για θέσεις εργασίας αλλά ιδιαίτερα, να παραμένουν σε σύνδεση με τα αγαπημένα τους πρόσωπα, που μπορεί να βρίσκονται μακριά. Με αυτόν τον τρόπο, οι βιβλιοθήκες χρησιμεύουν ως ισοσταθμιστές και παράγοντες που προάγουν την κοινωνική ισότητα, δημιουργώντας ευκαιρίες για όσους διαφορετικά μπορεί να μείνουν πίσω αν δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να αγοράσουν τον δικό τους εξοπλισμό ή να πληρώσουν για την υπηρεσία Διαδικτύου (Ashikuzzaman, 2023).

Οι δημόσιες βιβλιοθήκες μπορούν να παίξουν ρόλο στην υποστήριξη των τοπικών επιχειρήσεων. Προσφέρουν πόρους για επιχειρηματίες και ιδιοκτήτες μικρών επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε έρευνες αγοράς και εκθέσεις του κλάδου. Επιπλέον, οι δημόσιες βιβλιοθήκες παρέχουν συχνά χώρους συναντήσεων για τοπικούς επιχειρηματικούς οργανισμούς και προσφέρουν εργαστήρια και μαθήματα για

θέματα που σχετίζονται με τις επιχειρήσεις. Με τον τρόπο αυτό, προσφέρουν υποστήριξη στις τοπικές επιχειρήσεις (Suchanic, Pond, & Perry, 2023).

Εικόνα 1. Η δημόσια βιβλιοθήκη Columbia Heights που δρα σαν κοινοτικός κόμβος (HGA, 2019)

Οι δημόσιες βιβλιοθήκες είναι ασφαλείς χώροι για τα μέλη της κοινότητας (Η δημόσια βιβλιοθήκη Columbia Heights που δρα σαν κοινοτικός κόμβος (HGA, 2019)

). Παρέχουν ένα φιλόξενο περιβάλλον όπου οι άνθρωποι μπορούν να έρθουν για να διαβάσουν, να μελετήσουν και να αλληλεπιδράσουν με άλλους. Επιπλέον, οι δημόσιες βιβλιοθήκες έχουν συχνά πολιτικές που διασφαλίζουν ότι όλα τα μέλη της κοινότητας αισθάνονται ευπρόσδεκτα και σεβαστούν (Thomson & Murray-Sanderson, 2017). Έρευνα που έγινε για το Συμβούλιο των Τεχνών της Βρετανίας σε όλη τη χώρα, έδειξε πως: (α) η ιδέα να αποτελεί μια δημόσια βιβλιοθήκη μέρος ενός κοινοτικού κόμβου μαζί με άλλες υπηρεσίες δεν είναι καινούργια, μα έχει αποκτήσει αυξημένη έλξη τα τελευταία χρόνια, (β) οι δημόσιες βιβλιοθήκες είναι σε καλή θέση για να διαδραματίσουν ρόλο στους κόμβους της κοινότητας εξαιτίας της θέσης εμπιστοσύνης στις τοπικές κοινωνίες, (γ) η συστέγαση των δημόσιων βιβλιοθηκών σε κοινοτικούς κόμβους φέρνει πολλά οφέλη τόσο για την ίδια τη βιβλιοθήκη αλλά και για άλλους συνεργάτες και υπηρεσίες στο κτίριο ή και τοπικά (Thomson & Murray-Sanderson, 2017).

2.2.7 Διατήρηση πολιτιστικής κληρονομιάς

Η πολιτιστική κληρονομιά αναφέρεται στις κληρονομίες των φυσικών αντικειμένων και άυλων χαρακτηριστικών μια ομάδας ή κοινωνίας, που έχουν κληρονομηθεί από τις παρελθοντικές γενιές και που διατηρούνται στο παρόν για το όφελος της μελλοντικής γενιάς. Έτσι, περιλαμβάνει κινητά αντικείμενα (έργα τέχνης)-, ακίνητα αντικείμενα (μνημεία και χώρους), εκφραστικές δραστηριότητες (γλώσσα, μουσική, χορό και δράμα)

καθώς και άυλα έθιμα και παραδόσεις όπως παροιμίες, τελετουργίες και πνευματικούς κανόνες. Οι περισσότερες πολιτιστικές κληρονομίες είναι εμπνευσμένες κυρίως από εκφράσεις θρησκευτικής πίστης και πρακτικές (Otagburuagu & Omena, 2009). Η κοινωνία όπως την ξέρουμε έχει οικοδομηθεί από γενιές, με κάθε γενιά να προσθέτει τη δική της γνώση και εμπειρίες σε ό,τι συγκεντρώθηκε από τις προηγούμενες γενιές. Πολλές από αυτές τις εμπειρίες, έχουν γραφτεί ή δημοσιευθεί ή εκφραστεί με άλλους τρόπους για παράδειγμα μέσα από τη μουσική και τη ζωγραφική. Ο πολιτισμός ή η πολιτιστική κληρονομιά ενός λαού βοηθούν το λαό να διατηρήσει την ταυτότητά του. Όμως, οι πολιτιστικές πρακτικές δεν είναι έμφυτες στους ανθρώπους αλλά μαθαίνονται κυρίως μέσω της άτυπης εκπαίδευσης και εκεί είναι που οι δημόσιες βιβλιοθήκες μπορούν να έχουν ένα κεφαλαιώδη ρόλο. Μέσα από την συλλογή, διατήρηση και διαφήμιση κειμηλίων, συγγραμμάτων, βίντεο, εικόνων, φωτογραφιών, αλλά και αντικειμένων που μπορούν να προβληθούν από τη βιβλιοθήκη, μπορεί να διαφυλαχθεί αλλά και να μεταλαμπαδευτεί η πολιτιστική κληρονομιά ενός τόπου ή μιας ομάδας, ενός λαού, μιας φυλής. Η κατανόηση και η γνώση αυτή εμπλουτίζει τις ζωές των πολιτών ενός έθνους, τους βοηθά να διατηρήσουν την ταυτότητα τους, αλλά και να διαχειριστούν σύγχρονα προβλήματα με μεγαλύτερη επιτυχία.

Συμπερασματικά, οι δημόσιες βιβλιοθήκες διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στις κοινότητες. Παρέχουν πρόσβαση σε πληροφορίες και πόρους που προάγουν την προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη, υποστηρίζουν τις τοπικές επιχειρήσεις και φέρνουν κοντά τους ανθρώπους. Οι δημόσιες βιβλιοθήκες είναι απαραίτητες για την προώθηση του γραμματισμού και της δια βίου μάθησης, για τη γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος και για τη δημιουργία ασφαλών χώρων όπου οι άνθρωποι μπορούν να συναντηθούν και να συνεργαστούν μεταξύ τους. Ως εκ τούτου, οι δημόσιες βιβλιοθήκες αποτελούν πολύτιμο πλεονέκτημα για κάθε κοινότητα και αξίζουν συνεχή υποστήριξη και επένδυση.

Κεφάλαιο 3. Ανάπτυξη και προώθηση υπηρεσιών για παιδιά σε δημόσιες και δημοτικές βιβλιοθήκες

3.1 Δημόσιες βιβλιοθήκες και συμβολή τους στην ανάπτυξη και εξέλιξη των παιδιών

Στο προηγούμενο κεφάλαιο παρουσιάστηκαν οι στόχοι των δημόσιων βιβλιοθηκών. Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται οι υπηρεσίες που αναπτύσσονται και προωθούνται στις δημόσιες βιβλιοθήκες και αφορούν στα παιδιά. Οι υπηρεσίες αυτές βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στις λειτουργίες και στόχους που παρουσιάστηκαν παραπάνω.

Ακόμη και σήμερα, στην εποχή της τεχνολογίας, τα βιβλία είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη ενός ατόμου κατά την παιδική του ηλικία, αλλά εξίσου σημαντικά και για τη δια βίου μάθηση στα ενήλικα χρόνια. Καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν και μετατρέπονται σε εξελιγμένους αναγνώστες, μαθητές και στοχαστές, η έγκαιρη πρόσβαση σε ιστορίες και βιβλία είναι κεφαλαιώδης για την προαναγνωστική τους εμπειρία και πρέπει να ενισχύεται με κάθε τρόπο. Προκειμένου να προωθηθούν οι αναγνωστικές εμπειρίες των παιδιών και να διασφαλιστεί η δίκαιη πρόσβαση για όλους, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, φυλής, οικονομικού υποβάθρου, φυσικής ή πνευματικής ικανότητας ή γεωγραφικής θέσης, υπάρχουν οι δημόσιες βιβλιοθήκες που διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο (Alibi, 2013).

Οι βιβλιοθήκες παίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των παιδιών διότι πέρα από την παροχή πρόσβασης στην πληροφορία και τα βιβλία, μπορούν να προωθήσουν την αγάπη για την ανάγνωση, παρέχοντας μια φιλόξενη και συμπεριληπτική ατμόσφαιρα όπου τα άτομα μπορούν να βυθιστούν στον κόσμο της λογοτεχνίας, της εξερεύνησης και της φαντασίας. Ένα παιδί μπορεί να εμπνευστεί από το περιβάλλον των βιβλιοθηκών και να καλλιεργήσει λογοτεχνικό ενθουσιασμό και να υιοθετήσει δια βίου αναγνωστικές συνήθειες. Αυτή η αγάπη για το διάβασμα επεκτείνεται στη συνέχεια πέρα από τους τοίχους των βιβλιοθηκών, επηρεάζοντας θετικά την προσωπική και επαγγελματική ζωή των ατόμων, ενισχύοντας την ενσυναίσθηση, ακονίζοντας τις δεξιότητες κριτικής σκέψης και διευρύνοντας τους ορίζοντες. Οι δημόσιες βιβλιοθήκες αναγνωρίζουν ότι η πρώιμη μάθηση -ασφαλείς και εμπλουτιστικές εμπειρίες για βρέφη, νήπια και παιδιά προσχολικής ηλικίας- είναι ζωτικής σημασίας για τη δια βίου επιτυχία και πραγματοποιείται μέσω καθημερινών αλληλεπιδράσεων εντός των οικογενειών και των κοινοτήτων. Μια σειρά από κοινωνικούς παράγοντες μπορεί να είναι αποτελεσματικοί

στην παιδική ανάπτυξη και σε αυτούς είναι και πρέπει να είναι και τα βιβλία, όπου με την ανάγνωση τους γίνονται μια από τις πιο ισχυρές οδούς πνευματικής ανάπτυξης αλλά και ψυχολογικής και κοινωνικής διέγερσης ενός παιδιού (Aboud & Yousafzai, 2015).

Ο κλασικός τρόπος με τον οποίο μπορούν οι δημόσιες βιβλιοθήκες να βοηθήσουν στην ανάπτυξη ενός παιδιού είναι αρχικά με την προσφορά υλικού πληροφόρησης. Το υλικό αυτό μπορεί να έχει την μορφή βιβλίων που εμπλουτίζουν τις ζωές των παιδιών και τους δίνουν ανεξάντλητες ευκαιρίες για μάθηση. Παράλληλα μπορούν να τα βοηθούν να μένουν ενήμερα για τις κοινωνικές και επιστημονικές εξελίξεις, στο βαθμό φυσικά που μπορούν και τα παιδιά να αντιληφθούν αυτές τις εξελίξεις (Jenkins, Sykes, & Wills, 2022). Οι δημόσιες βιβλιοθήκες μπορούν ακόμη να παρέχουν γνώσεις στα παιδιά και να το κάνουν με σταδιακό και συστηματικό τρόπο. Για παράδειγμα, λόγω και της ταξινόμησης και κατηγοριοποίησης των βιβλίων, σε μια βιβλιοθήκη μπορεί ένα παιδί να έχει πρόσβαση σε υλικό κατάλληλο για την ηλικία του και την αναγνωστική του ικανότητα (Jenkins et al., 2022).

Παράλληλα, οι δημόσιες βιβλιοθήκες μπορούν να συνεισφέρουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων πληροφορικής και ειδικά σε γεωγραφικές περιοχές όπου η πρόσβαση σε υπολογιστές μπορεί να είναι ιδιαίτερα δύσκολη ή ακόμη και μη δυνατή. Η ενασχόληση με τους υπολογιστές από μικρή ηλικία βοηθά ώστε να μην αναπτυχθεί φοβία απέναντι στους υπολογιστές στο μέλλον, και οι βιβλιοθήκες μπορούν να βοηθήσουν ως προς αυτό προσφέροντας εισαγωγική γνώση σε δεξιότητες υπολογιστών (Alibi, 2013).

Ένα άτομο αναπτύσσει μια ποικιλία δεξιοτήτων μέσω μιας πολύπλευρης διαδικασίας που το βοηθά να αποδώσει καλύτερα και να προσαρμοστεί πιο αποτελεσματικά στο περιβάλλον του. Η πλειοψηφία της αναπτυξιακής διαδικασίας λαμβάνει χώρα τα πρώτα χρόνια της ζωής, τότε που αναπτύσσεται το νευρικό σύστημα, αν και η διαδικασία συνεχίζεται μέχρι και τη λήξη της ζωής ενός ατόμου. Αν και έχουν ένα σύντομο «παράθυρο» χρονικά για να προσφέρουν κάποιο αποτέλεσμα, οι προσχολικές παρεμβάσεις πράγματι μπορούν να επιδράσουν αποτελεσματικά και πιστεύεται ότι ένα καλύτερο ξεκίνημα στη ζωή θα οδηγήσει σε μια καλύτερη ζωή αργότερα (Schady et al., 2015). Δίνοντας στα παιδιά το καλύτερο ξεκίνημα, μπορεί να οδηγήσει στην επιτυχία αργότερα στη ζωή (καλύτερη απασχόληση, υψηλό εισόδημα, συμμετοχή στην κοινωνία, αυξημένη ευθύνη, μείωση εγκληματικότητας κ.λπ.). Ως αξιόπιστα κοινοτικά ιδρύματα, οι βιβλιοθήκες χρησιμεύουν ως ιδανικό πλαίσιο για την υποστήριξη παιδιών και οικογενειών. Η πλειοψηφία των μικρών παιδιών στις ΗΠΑ περνούν τις μέρες τους με την οικογένεια και τους φίλους τους και όχι σε επίσημα προσχολικά ή άλλα δομημένα προγράμματα μάθησης (Irwin et al., 2021) οπότε οι βιβλιοθήκες μπορούν να

συντελέσουν για να φιλοξενούν παιδιά και τις οικογένειες τους που θα απασχολούνται στους χώρους τους μέσω προγραμμάτων. Την τελευταία δεκαετία, οι πρωτοβουλίες για την απασχόληση οικογενειών σε εμπειρίες για την υποστήριξη της ακαδημαϊκής επιτυχίας των παιδιών και την αντιμετώπιση του χάσματος επιδόσεων μεταξύ των μαθητών που βιώνουν φτώχεια, έχουν αυξηθεί. Τα προγράμματα αυτά εστιάζουν στη σχολική ετοιμότητα και βελτιώνουν τη μετάβαση των παιδιών στο νηπιαγωγείο (Frehill et al., 2021). Πολλές βιβλιοθήκες παρέχουν μια σειρά από ευκαιρίες στα παιδιά και τις οικογένειες να συνδεθούν και να συμμετάσχουν σε ουσιαστική ανακάλυψη και κοινή μάθηση (Casper, Lopez, & Hanebutt, 2019). Για να επιτευχθεί όμως αυτό, πρέπει να ενθαρρύνονται οι μητέρες, που έχουν την μεγαλύτερη επαφή με τα παιδιά τους, αλλά και η κοινωνία και παράλληλα να ελεγχθούν οι παράγοντες που μπορεί να αποτρέψουν τυχόν παρεμβάσεις που μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά την μικρή ηλικία των παιδιών (Schady et al., 2015).

Σήμερα, με την εξέλιξη της τεχνολογίας οι δημόσιες βιβλιοθήκες είναι ένα σημείο όπου προωθούνται και οι νέες τάσεις στις εκδόσεις. Οι συνήθειες υπευθυνότητας και καθήκοντα ενός βιβλιοθηκονόμου μέχρι και πριν κάποια χρόνια ήταν η διευκόλυνση της πρόσβασης σε πληροφορίες και πόρους μέσα σε μια βιβλιοθήκη, η επιμέλεια των συλλογών που βρίσκονται στη βιβλιοθήκη, η ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων, η διαχείριση βάσεων δεδομένων, αλλά και η έρευνα για νέο υλικό. Σήμερα, όμως, οι βιβλιοθηκονόμοι αντιμετωπίζουν και την πρόκληση που θέτει η εποχή της πληροφορίας, καθώς η επίδραση της εποχής της πληροφορίας είναι σημαντική και στον χώρο των βιβλίων και ειδικά στον χώρο των παιδικών βιβλίων και εκδόσεων. Τα παιδιά βιβλία έχουν αλλάξει σημαντικά, με στόχο την καλύτερη ανάπτυξη του παιδιού. Από την παλαιότερη κλασσική παρουσίαση ενός παιδικού βιβλίου με εικόνες, σήμερα η παιδική λογοτεχνία συμπεριλαμβάνει τις τάσεις που σχετίζονται με ψηφιακές και τεχνολογικές επιρροές, όπως η ενσωμάτωση πολλαπλών τρόπων επικοινωνίας με ψηφιακά οπτικά και ακουστικά στοιχεία (Ozbay & Ugurelli, 2023). Οι δημόσιες βιβλιοθήκες μπορούν να συνεισφέρουν στην ενσωμάτωση αυτού του είδους υλικού στην καθημερινότητα ενός παιδιού.

3.2 Υπηρεσίες και προγράμματα για παιδιά σε δημόσιες και δημοτικές βιβλιοθήκες

Η συμβολή και ο ρόλος των δημόσιων βιβλιοθηκών στην ανάπτυξη ενός ατόμου /παιδιού παρουσιάστηκε στην προηγούμενη ενότητα. Στην ενότητα αυτή, γίνεται μια παρουσίαση

των υπηρεσιών και προγραμμάτων που μπορούν να οργανωθούν και να εφαρμοστούν από τις δημόσιες βιβλιοθήκες.

Οι υπηρεσίες που έχουν ευθύνη οι δημόσιες βιβλιοθήκες να οργανώσουν και να υποστηρίξουν την διαδικασία της εκμάθησης ανάγνωσης, αλλά και να προωθήσουν βιβλία και άλλα μέσα για παιδιά, βοηθώντας τα παράλληλα να αναπτύξουν την φαντασία τους είναι μεταξύ άλλων προγράμματα προώθησης της ανάγνωσης και ανάπτυξης των αναγνωστών, προγράμματα πληροφοριακής παιδείας και οικογενειακού γραμματισμού, υπηρεσίες δανεισμού βιβλίων, λέσχες ανάγνωσης, πολιτιστικά προγράμματα, λέσχες εργασίας για το σπίτι, επισκέψεις συγγραφέων και εκδηλώσεις αφήγησης, ώρες για μωρά και νήπια, χειροτεχνικές δραστηριότητες, δημιουργικό παιχνίδι και μουσικές και δραματικές εκδηλώσεις.

3.2.1 Προγράμματα ψηφιακής παιδείας

Οι δημόσιες βιβλιοθήκες είναι ένας μοναδικός «τρίτος χώρος» μετά το σπίτι και το σχολείο ή τη δουλειά, όπου τα παιδιά αλλά και οι ενήλικες μπορούν να κάνουν χρήση των φυσικών και ψηφιακών πόρων για τη βελτίωση του γραμματισμού τους και άλλες βασικές δεξιότητες, να λάβουν άτυπες συμβουλές από εκπαιδευμένο βιβλιοθηκονόμο ή να συμμετέχουν σε δομημένα (και συχνά πιστοποιημένα) μη τυπικά μαθήματα που διοργανώνονται είτε από ένα άλλο θεσμικό όργανο, που συνεργάζεται με τη βιβλιοθήκη, όπως π.χ. ένα Υπουργείο. Για τα άτομα που στερούνται των δυνατοτήτων συμμετοχής στην επίσημη εκπαίδευση, οι δημόσιες βιβλιοθήκες μπορούν να αποτελούν σανίδα σωτηρίας. Στην Ευρώπη, μόνο το 8,9% του ευρωπαϊκού πληθυσμού συμμετέχει σε δραστηριότητες για τη δια βίου μάθηση. Αν και το ποσοστό αυτό είναι σημαντικά χαμηλότερο από τον στόχο του 15% που έχει τεθεί, 24 εκατομμύρια Ευρωπαίοι χρησιμοποιούν ευκαιρίες μη τυπικής μάθησης στις δημόσιες βιβλιοθήκες (Quick, Prior, Toombs, Talyor, & Currenti, 2013). Παρέχοντας αυτή τη ζωτική υπηρεσία, οι δημόσιες βιβλιοθήκες πρέπει να ενδυναμωθούν και να αναγνωριστούν ως κέντρα μη τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης, ιδιαίτερα σε μια εποχή χαμηλής χρηματοδότησης των από τα κράτη (Quick et al., 2013).

Οι δημόσιες βιβλιοθήκες ως βασικά μέρη της κοινότητας αντιπροσωπεύουν ένα αποτελεσματικό δίκτυο συνεργατών κι έτσι μπορούν να παρέχουν με επιτυχία σημαντική υποστήριξη για την ικανοποίηση των απαιτήσεων της εκπαίδευσης και της ανάπτυξης δεξιοτήτων απαραίτητων για την ψηφιακή εποχή (**Σφάλμα! Το αρχείο προέλευσης της αναφοράς δεν βρέθηκε.**). Με τον τρόπο αυτό, συμμετέχουν ουσιαστικά στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και συνεισφέρουν στην στρατηγική για έξυπνες, βιώσιμες και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Πράγματι, σε

πολλές χώρες οι βιβλιοθήκες – και κυρίως οι δημόσιες βιβλιοθήκες – είναι τα σημεία πολιτιστικού ενδιαφέροντος που μερικές φορές έχουν περισσότερες επισκέψεις από τα εθνικά πρωταθλήματα ποδοσφαίρου. Εκατομμύρια άνθρωποι επισκέφθηκαν τις δημόσιες βιβλιοθήκες στην Αγγλία κατά την περίοδο 2014-2015. Συνολικά 225 εκατομμύρια άτομα επισκέφθηκαν τις δημόσιες βιβλιοθήκες στο διάστημα αυτό, ενώ λιγότερα άτομα πήγαν αθροιστικά σε αγώνες του πρωταθλήματος ποδοσφαίρου της Premier League, στο σινεμά και στα 10 κορυφαία τουριστικά αξιοθέατα την ίδια περίοδο (Stephens, 2020).

Σημειώνεται πως αν και η ψηφιακή επικοινωνία γίνεται η κυρίαρχη λεωφόρος προσωπικής αλληλεπίδρασης, οι άνθρωποι εξακολουθούν να χρειάζονται ευκαιρίες για άμεση προσωπική και φυσική ανταλλαγή σχέσεων και αυτή είναι μια ανάγκη που τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν μπορούν απαραίτητα να υποκαταστήσουν. Σε αυτό το επίπεδο, μπορούν οι δημόσιες βιβλιοθήκες να προσφέρουν σημαντικά με ένα φάσμα υπηρεσιών όχι μόνο για μάθηση και μελέτη, αλλά και για δημιουργία και έμπνευση. Για παράδειγμα, μαθητές και μαθήτριες χρησιμοποιούν τις δημόσιες βιβλιοθήκες για ατομική μελέτη και για κοινή εργασία για το σχολείο, έχοντας πρόσβαση σε πηγές πληροφόρησης αλλά και ο συνδυασμός των μέσων, όπως οι υπηρεσίες πληροφορικής, γρήγοροι υπολογιστές, εκτυπωτές, το Wi-Fi, ορισμένες καινοτόμες τεχνικές συσκευές όπως π.χ. 3D-εκτυπωτές, παροχή βοήθειας από εκπαιδευμένους και καταρτισμένους επαγγελματίες που απασχολούνται σαν προσωπικό στις δημόσιες βιβλιοθήκες και επίσης έλκονται από έναν όμορφο, μοντέρνο και φιλόξενο χώρο (Menon, 2015).

Επίσης τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιούν τη δημόσια βιβλιοθήκη για αυτοκατευθυνόμενη μελέτη και άτυπη μάθηση, χρησιμοποιώντας το υλικό του είτε επιτόπου, είτε δανειζόμενοι για χρήση στο σπίτι, ή χρησιμοποιώντας το για απομακρυσμένη πρόσβαση. Σημειώνεται πως ενώ οι δημόσιες βιβλιοθήκες συνεχίζουν να λειτουργούν ως κόμβοι πολιτισμού και κοινωνικής ένταξης, είναι συχνά οι τόποι που προσφέρουν τις υπηρεσίες για ψηφιακές δεξιότητες και αλφαριθμητισμό. Πολίτες αλλά και παιδιά, μπορούν να τις χρησιμοποιούν σαν σημεία πρόσβασής τους σε ένα ευρύ φάσμα ψηφιακών πληροφοριών διότι ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών παραμένουν μη εξοικειωμένα με τη χρήση υπολογιστών και των ψηφιακών συσκευών. Συνολικά, το 32% του εργατικού δυναμικού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (E.E.) δεν έχει καθόλου ή έχει χαμηλές ψηφιακές δεξιότητες όπως δείχνουν τα στοιχεία της E.E. και βασίζεται στη βοήθεια των βιβλιοθηκονόμων που πρέπει να το κάνουν βελτιώνουν συνεχώς τις δεξιότητες και τις γνώσεις τους για τα ψηφιακά εργαλεία και συσκευές. Το 2013, 4,6 εκατομμύρια Ευρωπαίοι είχαν πρόσβαση στο διαδίκτυο για πρώτη φορά σε δημόσια

βιβλιοθήκη (Quick et al. 2013) αν και τα στοιχεία δεν δείχνουν τι ποσοστό από αυτά τα άτομα ήταν παιδιά.

Είναι σημαντικό να διευκρινιστεί πως ο ψηφιακός γραμματισμός δεν είναι μονοδιάστατος και συμπεριλαμβάνει επιμέρους τομείς (Sharma, 2016) που αναφέρονται παρακάτω, μαζί με προγράμματα στους τομείς αυτούς.

3.2.1.1 Πληροφοριακός γραμματισμός

Η πληροφοριακή παιδεία μπορεί να οριστεί ως «η ικανότητα να εντοπίζει κανείς, να αξιολογεί και να χρησιμοποιεί πληροφορίες. Η ικανότητα του ατόμου, του καταναλωτή να πληροφορηθεί και να κάνει χρήση έξυπνων και σωστών πληροφοριών απαιτεί ένα συγκεκριμένο είδος αλφαριθμητισμού, το οποίο ορίζεται σαν πληροφοριακή παιδεία» (Deermala & Upadhyay, 2021). Τα προγράμματα με τα οποία οι δημόσιες βιβλιοθήκες παρέχουν πληροφοριακή εκπαίδευση και υποστήριξη είναι μέσω της προσφοράς προσαρμοσμένων και συνεργατικών εργαστηρίων πληροφοριακής παιδείας σε διάφορα θέματα, συμπεριλαμβανομένης της αποτελεσματικής και στρατηγικής αναζήτησης, του εντοπισμού της βιβλιογραφίας και της κριτικής αξιολόγησης πηγών πληροφοριών. Παράλληλα, οι βιβλιοθηκονόμοι μπορούν να παρέχουν συμβουλές για ερευνητικές εργασίες και να προτείνουν πόρους για συγκεκριμένο μάθημα. Αυτού του είδους οι υπηρεσίες παρέχονται σε μεγάλο αριθμό δημόσιων βιβλιοθηκών ειδικά στις ΗΠΑ και τον Καναδά (Matteson & Gersch, 2020). Στις υπηρεσίες αυτές: (α) οι βιβλιοθηκονόμοι επικουρούν στο διδακτικό έργο των δασκάλων και καθηγητών που διδάσκουν από απόσταση ή (β) η βιβλιοθήκη διαθέτει 'εργαλειοθήκη πληροφοριακής παιδείας' που περιλαμβάνει ποικίλους πόρους εκμάθησης για να ενσωματώσει την πληροφοριακή παιδεία στο μάθημά των δασκάλων/καθηγητών. Η εργαλειοθήκη αυτή βοηθά τους μαθητές να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους στον ψηφιακό πληροφοριακό γραμματισμό ως: αναζητητής, καταναλωτής, δημιουργός, συνεργάτης, δημιουργός και επικοινωνιακός, ή (γ) προσφέρονται εξατομικευμένες ερευνητικές διαβουλεύσεις όπου ο δάσκαλος/καθηγητής ή ακόμη κι ο μαθητής μπορεί να κλείσει ραντεβού με τον βιβλιοθηκονόμο για εξατομικευμένες ερευνητικές διαβουλεύσεις (Demasson, Partridge, & Bruce, 2019; Matteson & Gersch, 2020).

3.2.1.2 Οπτικός γραμματισμός

Παρά τη διάχυση της εικόνας μέσω της τεχνολογίας του τελευταίου μισού του 20ου αιώνα, το γεγονός ότι είμαστε οπτικά όντα πριν γίνουμε γλωσσικά όντα μερικές φορές ξεχνιέται ιδιαίτερα από την ώθηση του συμβατικού εκπαιδευτικού μας συστήματος προς τον συμβατικό γραμματισμό. Η οπτική ικανότητα προηγείται της γλωσσικής ικανότητας

και μπορεί κανείς να πει ότι η γλώσσα εξελίχθηκε μέσω της σύνδεσης με την οπτική ικανότητα (Felten, 2008). Ένα παιδί, εκτός από πρακτική γνώση, αναγνωρίζει μέσω της όσφρησης, της ακοής και της γεύσης σε ένα πλούσιο περιβάλλον επαφής. Αυτές οι αισθήσεις γρήγορα επαυξάνονται και αντικαθίστανται από την εμβληματική - την ικανότητα να βλέπεις, να αναγνωρίζεις και να κατανοείς οπτικά τις περιβαλλοντικές και συναισθηματικές δυνάμεις (Felten, 2008). Έχουμε καταλήξει να εκτιμούμε τη γλωσσική ικανότητα πάνω από όλες τις άλλες, εκτός από τη μαθηματική ικανότητα, στον ορισμό της νοημοσύνης και δεν έχουμε ακόμη κοιτάξει πίσω για να εντοπίσουμε τους τρόπους με τους οποίους ο οπτικός γραμματισμός μπορεί να μας βοηθήσει να επιτύχουμε τον στόχο του γλωσσικού γραμματισμού για όλους. Επειδή ο οπτικός γραμματισμός προέρχεται από έναν μη λεκτικό, γίνεται ο βασικός γραμματισμός στις διαδικασίες σκέψης της κατανόησης και της σύνθεσης που αποτελούν τη βάση της ανάγνωσης και της γραφής. Ο οπτικός γραμματισμός αναφέρεται σε μια ομάδα οπτικών ικανοτήτων που μπορεί να αναπτύξει ένας άνθρωπος, βλέποντας και ταυτόχρονα ενσωματώνοντας και άλλες αισθητηριακές εμπειρίες. Με τον τρόπο αυτό και την ανάπτυξη των ικανοτήτων αυτών, ο άνθρωπος μπορεί να βοηθηθεί και να μάθει ευκολότερα. Ο οπτικός γραμματισμός αφορά την ικανότητα πρόσβασης, ανάλυσης, αξιολόγησης και κοινοποίησης της πληροφορίας σε οποιαδήποτε μορφή που εμπλέκει τη γνωστική επεξεργασία μιας οπτικής εικόνας (Chauvin, 2003).

Πράγματι, όταν αναπτυχθεί ο οπτικός γραμματισμός, ένας εγγράμματος άνθρωπος μπορεί να διακρίνει και να ερμηνεύει τις οπτικές εικόνες και δράσεις, φυσικά ή ανθρωπογενή σύμβολα αντικειμένων τα οποία συναντά στο περιβάλλον του. Μέσα από τη δημιουργική χρήση αυτών των ικανοτήτων, είναι σε θέση να επικοινωνεί πιο αποτελεσματικά με το περιβάλλον και με άλλους, αλλά επιπλέον και να κατανοήσει και να απολαύσει τα αποτελέσματα της εικαστικής επικοινωνίας.

Οι βιβλιοθηκονόμοι ενδιαφέρονται πολύ για την εξερεύνηση και την προσθήκη οπτικού γραμματισμού σε προγράμματα αλλά αρκετά συχνά δεν είναι βέβαιο το πώς να ενσωματώσουν την οπτική διδασκαλία του γραμματισμού σε μια συνεδρία 1 ώρας, ούτε να προωθήσουν τα εργαστήρια στη βιβλιοθήκη προκειμένου να αυξηθεί η προσέλευση των μαθητών. Αρκετά όμως προγράμματα προσφέρουν εργαστήρια οπτικού γραμματισμού, ύστερα από μια τακτική αποτελεσματικού μάρκετινγκ για την προώθηση και διαφήμιση των προγραμμάτων. Πολλά προγράμματα περιλαμβάνουν φυλλάδια και μέσα διαφήμισης σε οθόνες, αλλά και συνεργασία με μέντορες και καθηγητές, διαφήμιση σε κοινωνικά δίκτυα, όπως το twitter-X και προσθήκη ροών RSS σε ιστολόγια (Schwartz, 2018).

3.2.2 Υπηρεσίες βιβλιοθηκών σε παιδιά σε αγροτικές περιοχές

Σημαντική πτυχή της βιβλιοθηκονομίας είναι οι υπηρεσίες βιβλιοθηκών σε παιδιά σε αγροτικές περιοχές. Μεγάλος αριθμός παιδιών, ειδικά σε ηπείρους όπως η Αφρική και η Ασία, ζουν σε αγροτικές περιοχές (Worldcounts, 2024). Ειδικά στην Αφρική, οι αγροτικές περιοχές είναι μέρη που δεν βρίσκονται στις κύριες γραμμές της πόλης και χαρακτηρίζονται μερικές φορές από φτώχεια, αναλφαβητισμό, έλλειψη λειτουργικών σχολείων, νερό με σωληνώσεις, ηλεκτρισμό, καλούς δρόμους κ.λπ. Πολλές μελέτες έχουν δείξει πως οι περιοχές αυτές χαρακτηρίζονται από χαμηλό επίπεδο αλφαβητισμού (UNESCO, 2005), περιορισμένες εκπαιδευτικές και οικονομικές ευκαιρίες (UNESCO, 2005), ισχυρές πολιτιστικές, φυλετικές και θρησκευτικές προσκολλήσεις (Sama, 2007) και την απουσία μεγάλων επιχειρηματικών και εμπορικών ιδρυμάτων επιτάσσουν τη δημιουργία βιβλιοθηκών σε αυτές τις περιοχές (Sama, 2007). Οι άνθρωποι που ζουν στις αγροτικές κοινότητες και ειδικά τα παιδιά, στερούνται πολλές κοινωνικές ανέσεις, μα η ύπαρξη βιβλιοθηκών στις περιοχές αυτές μπορεί να αποκαταστήσει (έστω και σε ένα μερικό βαθμό) την ζωτική ανάγκη του τοπικού πληθυσμού για πληροφόρηση και κατανόηση των αναγκών τους με στόχο την ικανοποίηση των αναγκών αυτών, την λήψη καλύτερων αποφάσεων, για αύξηση της συνείδησης και ενίσχυση των δεσμών ανάμεσα στον πληθυσμό και των ένταξη όλων των κοινωνικών ομάδων¹.

Πολλά παιδιά ζουν σε αγροτικές περιοχές και σε περιοχές της Ασίας, όπως στην Κίνα και την Ινδία. Στις χώρες αυτές, η έντονη αστικοποίηση λόγω της ανάγκης εύρεσης εργασίας, έχει μετακινήσει τους ενήλικες που κατοικούσαν στην περιφέρεια στις μεγάλες πόλεις, αφήνοντας μόνο τον υπερήλικό πληθυσμό και τα παιδιά στην επαρχία και τις αγροτικές περιοχές. Μελέτη που έγινε από την Κινεζική κυβέρνηση έδειξε πως μέχρι το τέλος του 2016 υπήρχαν 9.6 εκατομμύρια παιδιά που ζούσαν στις αγροτικές περιοχές της χώρας, και από αυτά τα παιδιά το 96% ζούσε με τους παππούδες και τις γιαγιάδες τους, ενώ ένα 4% είχε μείνει κάτω από την επίβλεψη άλλων συγγενών και φίλων (Wang, Zhang, & Zhang, 2021). Παράλληλα, μελέτες δείχνουν πως υπάρχει τεράστιο χάσμα ανάμεσα στα παιδιά που παρακολουθούν αστικά ή αγροτικά σχολεία στην Κίνα ενώ λόγω του περιορισμού της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές, τα παιδιά που ζουν στις αγροτικές ζώνες έχουν υπολογίσιμα λιγότερη πρόσβαση σε πόρους για την ανάπτυξη της ικανότητας ανάγνωσης και εμπλουτισμό των ενδιαφερόντων τους (Wang et al., 2021). Πράγματι παιδιά από αγροτικές και φτωχές περιοχές έχουν έλλειψη πρόσβασης σε εξωσχολικά βιβλία με το 70% των παιδιών αυτών να έχουν πρόσβαση σε

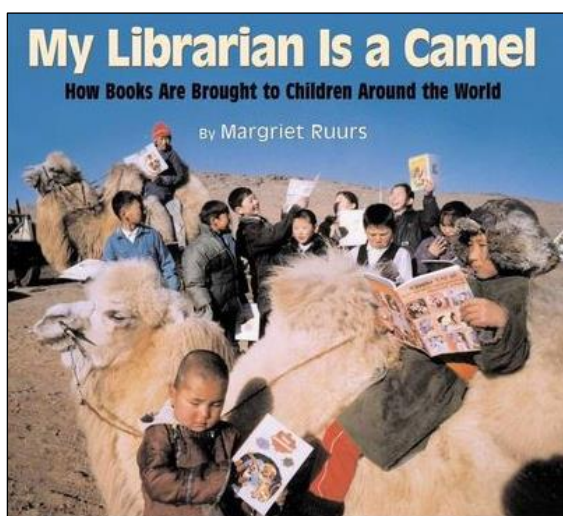
¹ Στην Αφρική παρατηρούνται σημαντικές φυλετικές και πολιτισμικές διαφορές ακόμη και σε μικρές γεωγραφικές περιοχές που επηρεάζουν τη σχέση ανάμεσα σε κοντινούς πληθυσμούς λόγω διαφορών στη γλώσσα και στα έθιμα

10 βιβλία το έτος, ενώ το 20% από τα παιδιά αυτά να μην έχουν καμία πρόσβαση σε βιβλία (Lu, 2012; Wang et al., 2021).

Οι υπηρεσίες βιβλιοθηκών σε παιδιά σε αγροτικές περιοχές μπορούν να επιτευχθούν με δύο μεθόδους, είτε με την υπηρεσία κινητής βιβλιοθήκης είτε με την δημιουργία υποκαταστημάτων/αγροτικών βιβλιοθηκών.

Η υπηρεσία της κινητής βιβλιοθήκης είναι ένας από τους κύριους τρόπους μέσω των οποίων μπορεί η δημόσια βιβλιοθήκη να παρέχει υπηρεσίες βιβλιοθήκης σε παιδιά που ζουν σε αγροτικές περιοχές και έχει τη μορφή οχήματος, που μεταφέρει τους πόρους της βιβλιοθήκης σε μακρινές περιοχές για τους ανθρώπους που κατοικούν σε αυτές τις περιοχές. Η υπηρεσία ξεκίνησε νωρίς στις ΗΠΑ από το 1904, οπότε η κα Mary Titcombs, βιβλιοθηκάρια της Free Library της Ουάσιγκτον έστειλε βιβλία με μισθωμένο άλογο και βαγόκι Concord σε κατοίκους της του Μέριλαντ (ALA, 2013).

Σήμερα, υπάρχουν μια σειρά προγραμμάτων που οργανώνονται από δημόσιες βιβλιοθήκες και παρέχουν βιβλία σε απομακρυσμένες περιοχές ώστε να επιτρέψουν στα παιδιά των περιοχών αυτών να έχουν πρόσβαση σε βιβλία. Το πολύ ενδιαφέρον βιβλίο “My librarian is a camel” – «Ο βιβλιοθηκονόμος μου είναι μια καμήλα» συνοψίζει παραδείγματα τέτοιων δράσεων (**Σφάλμα! Το αρχείο προέλευσης της αναφοράς δεν βρέθηκε.**). Οι δράσεις αυτές γίνονται αρχικά σε λιγότερο αναπτυγμένες χώρες ως προς τις υπηρεσίες των βιβλιοθηκών τους, όπως η Μογγολία, το Πακιστάν, το Αζερμπαϊζάν, η Κένυα, το Περού, η Ζιμπάμπουε, η Ταϊλάνδη, η Ινδονησία, η Παπούα-Νέα Γουινέα, αλλά και σε χώρες με ιδιαίτερη ανάπτυξη στις δημόσιες βιβλιοθήκες τους, όπως η Βρετανία, η Φινλανδία, ο Καναδάς και η Αυστραλία (Ruurs, 2011).

Εικόνα 2. Το βιβλίο της M. Ruurs «Ο βιβλιοθηκονόμος μου είναι μία καμήλα»

Το βιβλίο περιγράφει με απλό τρόπο και όμορφη εικονογράφηση, μαζί και με φωτογραφίες από τις ποικίλες δράσεις των δημόσιων βιβλιοθηκών, την παροχή πρόσβασης παιδιών μικρής ηλικίας σε βιβλία που φτάνουν στην περιοχή τους με μεγάλες νταλίκες (Αζερμπαϊζάν, Αυστραλία), με το ταχυδρομείο (Καναδάς, περιοχές όπου κατοικούν Εσκιμώοι), με εθελοντές που κουβαλούν τα βιβλία με καροτσάκια στην παραλία (Βρετανία), με μικρά πλοία (Φινλανδία, σε νησιωτικές περιοχές, Ινδονησία) (Εικόνα 3), με καμήλα (Κένυα, Μογγολία), με μικρά πουλμανάκια (Πακιστάν), με τα πόδια (Παπούα- Νέα Γουινέα) (Ruurs, 2011).

Εικόνα 3: Πρόγραμμα μεταφοράς βιβλίων με βάρκα στο αρχιπέλαγος της Φινλανδίας. Βάρκα που μεταφέρει βιβλία (Αριστερά) και η βιβλιοθηκονόμος με παιδιά όταν μοιράζει βιβλία (Δεξιά) (Πηγή: Ruus, 2011)

Κεφάλαιο 4. Η επίδραση των προγραμμάτων και υπηρεσιών δημόσιων βιβλιοθηκών στα παιδιά και τους εφήβους

Η επίδραση των δημόσιων βιβλιοθηκών στην ανάπτυξη ενός παιδιού είναι ιδιαίτερα σημαντική, όπως παρουσιάστηκε και στα προηγούμενα κεφάλαια. Μελέτες που έγιναν στον τομέα της εκπαίδευσης δείχνουν ότι το περιβάλλον και οι εμπειρίες των παιδιών, εκτός από τους αναπτυξιακούς παράγοντες, επηρεάζουν και τη μάθηση. Οι βιβλιοθήκες μπορεί να είναι εκείνο το περιβάλλον όπου τα παιδιά βοηθούνται για βελτίωση λεξιλογίου, ανάπτυξη φιλιαναγνωσίας, καλύτερη ικανότητα έκφρασης συναισθημάτων, αλλά και για την ανάπτυξη αγάπης προς τη μάθηση και τα βιβλία. Στο κεφάλαιο αυτό έγινε μια βιβλιογραφική αναζήτηση για άρθρα που δείχνουν τα θετικά αποτελέσματα της επίδρασης προγραμμάτων από δημόσιες βιβλιοθήκες σε παιδιά. Οι μελέτες αυτές παρουσιάζονται και αναλύονται.

4.1 Επίδραση προγραμμάτων δημόσιων βιβλιοθηκών σε παιδιά

Η σημασία των δημόσιων βιβλιοθηκών για την ανάπτυξη των μαθητών σε πρώιμη ηλικία έχει γίνει αποδεκτή και έχει οδηγήσει σε αύξηση των παρεχόμενων προγραμμάτων. Μια μελέτη του 1995 από το Εθνική Υπηρεσία Στατιστικής για την Εκπαίδευση έδειξε ότι ενώ το 1995, το 86% των δημοσίων βιβλιοθηκών προσέφεραν ομαδικά προγράμματα για παιδιά προσχολικής ηλικίας και νηπιαγωγείου, μόλις το 56% αυτών των βιβλιοθηκών πρόσφεραν τέτοια προγράμματα το 1988 (Herb, 2001). Παρόμοια αποτελέσματα παρατηρούνται και στην Πολιτεία της Νέας Υόρκης. Το 2010 το 76% των βιβλιοθηκών πρόσφεραν προγράμματα για πρώιμο αλφαριθμητισμό, ενώ το 2007 μόνο το 67% των βιβλιοθηκών πρόσφεραν το ίδιο. Για πολλά παιδιά, ο ρόλος που διαδραματίζουν οι δημόσιες βιβλιοθήκες στην πρώιμη ανάπτυξη του γραμματισμού τους δεν μπορεί να παραλειφθεί, καθώς αυτά τα προγράμματα μπορεί να προσφέρουν τις μόνες ευκαιρίες στα παιδιά αυτά, για να εκτεθούν σε αυτές τις δεξιότητες προτού μπουν στο σχολείο (Dale, 2013).

Αρκετές μελέτες έχουν καταδείξει αντίστοιχα αποτελέσματα. Μια μελέτη διάρκειας 5 ετών έλεγξε τις σχέσεις μεταξύ εμπειριών ανάγνωσης, ακόλουθης ικανότητας πρόσληψης της γλώσσας και δεξιοτήτων γραμματισμού σε 168 παιδιά από τη μέση και

την ανώτερη τάξη στον Καναδά. Η μελέτη έδειξε πως η έκθεση παιδιών σε βιβλία συσχετιζόταν με την ανάπτυξη του λεξιλογίου, την ικανότητα αντίληψης κειμένου και την μετέπειτα ικανότητα του παιδιού για ανάγνωση στην τρίτη τάξη του δημοτικού σχολείου κι έτσι κατέδειξε ότι τα διάφορα μονοπάτια που οδηγούν σε ευχάριστη ανάγνωση έχουν τις ρίζες τους σε διαφορετικές πτυχές της πρώιμης παιδικής ηλικίας (Sénéchal & LeFevre, 2002).

Παράλληλα, μια μελέτη του 2014 που εκπονήθηκε σε εθνικό επίπεδο στην Ιρλανδία, χρησιμοποίησε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα βρεφών ηλικίας 9 μηνών και των οικογενειών τους. Οι οικογένειες ανήκαν στην μελέτη «Μεγαλώνοντας στην Ιρλανδία» και έλεγξε κατά πόσο το να διαβάζει κανείς στα βρέφη σχετίζεται με καλύτερα σκορ σε σύγχρονους δείκτες γνωστικής ανάπτυξης ανεξάρτητα από άλλες γλωσσικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ γονέα και βρέφους, όπως το να τους δείχνεις φωτογραφίες ή να τους μιλάς. Η ανάγνωση σε βρέφη είχε μια ανεξάρτητη θετική επίδραση στις βαθμολογίες στις υποκλίμακες του ερωτηματολογίου ASQ (Ηλικιών και Σταδίων ανάπτυξης) που αφορούσαν την επικοινωνία και την επίλυση προβλημάτων, ενώ η μεγαλύτερη επίδραση παρατηρήθηκε όταν ο γονέας μιλούσε στο βρέφος ενώ έκανε άλλα πράγματα. Σημαντικό ρόλο έπαιξε η ηλικία της μητέρας, το επίπεδο εκπαίδευσης της, η ηλικία κύησης, το επίπεδο γονικής φροντίδας και ο θηλασμός, καθώς και η παρουσία αδελφών. Τα ευρήματα της μελέτης υπογραμμίζουν τις δυνατότητες της ανάγνωσης και της ομιλίας με βρέφη, όχι μόνο για την ανάπτυξη της γλώσσας και του γραμματισμού, αλλά και για άλλες πτυχές της γνωστικής λειτουργίας (Murray & Egan, 2014).

Ενδιαφέρονται αποτελέσματα είχε μια άλλη μελέτη στο Ohio των ΗΠΑ. Η μελέτη έλεγξε την επίδραση της σταθερής χορήγησης και προμήθειας βιβλίων σε μικρά παιδιά για να τα παίρνουν στο σπίτι για ανάγνωση. Το πρωτόκολλο της εν λόγω μελέτης προμήθευε με βιβλία στο σπίτι τα παιδιά που συμμετείχαν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, που είχε οργανωθεί από την κεντρική βιβλιοθήκη της πόλης του Σινσινάτι. Τα παιδιά ήταν παιδιά νηπιαγωγείων και είχαν συμφωνήσει (μέσω της οικογένειας) να συμμετέχουν στο πρόγραμμα ROR (από τα αρχικά των λέξεων Reach Out and Read, που σε ελεύθερη μετάφραση σημαίνει Άνοιξε τα χέρια σου και Διάβασε). Επιπλέον, μέσω του ίδιου προγράμματος, στα παιδιά δίνονταν συμβουλές να μοιράζονται τα βιβλία τους όσο ήταν στο σχολείο. Τα αποτελέσματα της μελέτης έδειξαν πως τα παιδιά είχαν βελτιωμένη απόδοση σε αξιολόγηση για την ετοιμότητα τους για το νηπιαγωγείο (Kindergarten Readiness Assessment –KRA) μέσα στα 3 έτη που διήρκεσε το πρόγραμμα. Στο πρόγραμμα συμμετείχαν συνολικά 797 παιδιά νηπιαγωγείου (σε περίοδο 3 ετών) και έδειξαν βελτίωση στα σκορ τους στο συγκεκριμένο τεστ αξιολόγησης κατά 42.9% για το έτος 2016, 50.8% για το έτος 2017 και κατά 58.3% για το έτος 2018 σε σχέση με άλλα

παιδιά (που είχαν ενταχθεί στη μελέτη με αντίστοιχα χαρακτηριστικά ηλικίας, οικονομικής κατάστασης της οικογένειας κλπ). Το συμπέρασμα της μελέτης υπέδειξε πως ένα πρόγραμμα που συνδυάζει την προληπτική καθοδήγηση αλφαριθμητισμού με την προμήθεια βιβλίων και την ενθάρρυνση ανταλλαγής βιβλίων στο σχολείο, μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην ετοιμότητα των παιδιών για το σχολείο μέσω της προώθησης του αλφαριθμητισμού τους και πιθανά να ωφελήσει και στην προώθηση της ομιλίας και της ανάπτυξης της γλώσσας στα παιδιά προσχολικής ηλικίας (Szumilas et al., 2021).

Οι δημόσιες βιβλιοθήκες μπορούν να επιδράσουν θετικά στην προετοιμασία των μικρών παιδιών για το σχολείο, όπως αναφέρθηκε παραπάνω και υπάρχουν αρκετές μελέτες που το αποδεικνύουν. Η τακτική επίσκεψη στις δημόσιες βιβλιοθήκες μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να εγκατασταθούν και να επιτύχουν στο σχολείο (Rankin & Brock, 2018). Μία ψηφοφορία έδειξε πως το 90% των δασκάλων σε δημοτικά σχολεία συμφωνούν πως η επίσκεψη στη δημόσια βιβλιοθήκη σε τακτική βάση μπορεί να βοηθήσει τα μικρά παιδιά να προετοιμαστούν για την έναρξη του σχολείου, ενώ το 97% εξ'αυτών, θα συμβούλευαν τους γονείς να εγγράψουν το παιδί τους που πρόκειται να ξεκινήσει σχολείο τον Σεπτέμβριο, σε μία τοπική δημόσια βιβλιοθήκη πριν να έρθει το φθινόπωρο (Rankin & Brock, 2018).

Η μελέτη όμως έδειξε και πως οι δημόσιες βιβλιοθήκες στέκουν σαν κεφαλαιώδη τμήματα της τοπικής κοινωνίας και κάνουν καινοτόμα δουλειά στην υποστήριξη των νέων παιδιών και των οικογενειών τους στην μετάβαση τους για την σχολική περίοδο. Το επιτυγχάνουν αυτό μέσω της απόκρισης τους στις ανάγκες των παιδιών και των οικογενειών, μέσω της προσφοράς παιδικών σταθμών μέσα στη βιβλιοθήκη, κέντρων οικογενειών, ομάδων επίσκεψης οικογενειών για προώθηση της υγείας κ.ά. (Rankin & Brock, 2018)

4.2 Επίδραση προγραμμάτων δημόσιων βιβλιοθηκών σε εφήβους

Όπως παρουσιάστηκε παραπάνω, οι βιβλιοθήκες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην παροχή πολύτιμων υπηρεσιών στα βρέφη και στα παιδιά προσχολικής ηλικίας, υποστηρίζοντας την εκπαιδευτική τους ανάπτυξη. Επιπρόσθετα, όμως μπορούν να επιδρούν και στην ανάπτυξη των παιδιών σε μεγαλύτερες ηλικίες, όπως η παιδική αλλά και η εφηβική. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η προσφορά μιας σειράς από υπηρεσίες που είναι προσαρμοσμένες ειδικά για να καλύπτουν τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των νέων μυαλών, όπως μπορεί να είναι οι συνεδρίες παραμυθιού έως οι λέσχες ανάγνωσης.

Όλοι αυτοί οι τρόποι βοηθούν τις βιβλιοθήκες να παρέχουν ένα περιβάλλον τροφής που ενθαρρύνει τα παιδιά, τα σπρώχνει να εξερευνήσουν τη λογοτεχνία, να αναπτύξουν δεξιότητες κριτικής σκέψης και να ενισχύσουν τη συνολική τους νοημοσύνη.

Στο ίδιο πλαίσιο, μια άλλη σημαντική υπηρεσία που προσφέρουν οι βιβλιοθήκες στα παιδιά είναι η αφήγηση. Εκπαιδευμένοι βιβλιοθηκονόμοι εμπλέκουν τα παιδιά σε διαδραστικές συνεδρίες όπου τα μυσούν στα θαύματα της λογοτεχνίας. Μέσω της ζωντανής και ευφάνταστης αφήγησης, τα παιδιά μπορούν να απελευθερώσουν τη δημιουργικότητά τους, να διευρύνουν το λεξιλόγιό τους και να αναπτύξουν μια δια βίου αγάπη για το διάβασμα. Αυτές οι συνεδρίες όχι μόνο προάγουν τον αρχικό γραμματισμό, αλλά χτίζουν επίσης μια ισχυρή βάση για το εκπαιδευτικό τους ταξίδι.

Επακόλουθα αυτών των υπηρεσιών είναι συχνά η οργάνωση συλλόγων και λεσχών ανάγνωσης, που μπορεί να συντονίζεται από βιβλιοθήκες. Εκεί τα παιδιά μπορούν να συμμετέχουν σε συζητήσεις βιβλίων, να συμμετέχουν σε ουσιαστικές συζητήσεις και να ανταλλάσσουν ιδέες με συναδέλφους τους αναγνώστες. Διευκολύνοντας αυτό το περιβάλλον συνεργασίας, οι βιβλιοθήκες διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην ενίσχυση των δεξιοτήτων κατανόησης και στην τόνωση της πνευματικής ανάπτυξης στα παιδιά. Επιπλέον, αυτοί οι σύλλογοι συμβάλλουν στην ενίσχυση των κοινωνικών δεξιοτήτων, καθώς τα παιδιά μαθαίνουν να επικοινωνούν και να συμπάσχουν με τους συνομηλίκους τους.

Υπάρχουν πολλά παραδείγματα από μελέτες που καταδεικνύουν τα παραπάνω. Σε μια ποιοτική μελέτη του 2017, εξετάστηκε μια λέσχη βιβλίου γυμνασίου για να δει τι ελκύει τους μαθητές στις λέσχες βιβλίου αρχικά αλλά και τι εκτιμούν στην κουλτούρα της λέσχης βιβλίου οι μαθητές. Η οργάνωση της λέσχης έγινε από τον βιβλιοθηκονόμο του σχολείου και μια δασκάλα ενός τμήματος του σχολείου. Τη μελέτη κατεύθυνε ο συγγραφέας του άρθρου που είχε το ρόλο του συντονιστή ερευνητή. Δώδεκα μέλη της λέσχης, η δασκάλα και ο βιβλιοθηκονόμος του σχολείου συμμετείχαν σε δύο συναντήσεις. Ο βιβλιοθηκονόμος διαμοίρασε ερωτήσεις, που του δόθηκαν από τον ερευνητή, στα μέλη της λέσχης αλλά έκανε και ατομικές συναντήσεις πριν και μετά τις συναντήσεις με τη λέσχη με τον ερευνητή. Οι ερωτήσεις βασίστηκαν στη δήλωση θέσης της AASL (2010) «Σχετικά με την αξία της ανεξάρτητης ανάγνωσης» και της AASL (2007) «Πρότυπα για τον μαθητή του 21ου αιώνα», ώστε να εξεταστεί γιατί οι μαθητές εμπλέκονται με μια λέσχη βιβλίου και τι εκτιμούν γι' αυτήν. Με την ολοκλήρωση της μελέτης, ο ερευνητής διαπίστωσε ότι οι μαθητές συμμετέχουν στη λέσχη βιβλίου γιατί (α) τους αρέσει να διαβάζουν και να συζητούν βιβλία με μια κοινότητα αναγνωστών, (β) πολλοί μαθητές συμμετέχουν στη λέσχη βιβλίου ως κίνητρο για να διαβάσουν ψυχαγωγικά για κάποια

ώρα μέσα σε ένα φορτωμένο πρόγραμμα, (γ) οι μαθητές σε αυτήν τη λέσχη βιβλίου εκτιμούν τη συζήτηση, την ποικιλία των βιβλίων για εξερεύνηση και το δέσιμο με συνομηλίκους. Τα ευρήματα αυτά επιβεβαίωσαν τις ποικίλες θετικές επιδράσεις που έχει μια λέσχη βιβλίου σε μαθητές γυμνασίου, όπως αναφέρθηκαν παραπάνω, αν και περαιτέρω μελέτες είναι αναγκαίες για τον καθορισμό των επιρροών μιας λέσχης βιβλίου στην συνολική 'κουλτούρα' της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (White, 2017).

Μελέτη από το Πανεπιστήμιο του Ohio το 2015 εξέτασε τη σχέση δραστηριοτήτων γραμματισμού και απόδοσης σε παιδιά δημοτικού που συμμετείχαν σε καλοκαιρινές λέσχες μελέτης, με στόχο να προσδιορίσει εάν η συμμετοχή στις λέσχες μελέτης επιδρά στην απόδοση των παιδιών στα μαθήματά τους. Ενενήντα παιδιά της δευτέρας και τρίτης τάξης Δημοτικού γράφτηκαν (με τυχαία σειρά) σε μια από τις δύο λέσχες μελέτης. Η πρώτη ονομάστηκε Μαραθώνιος και η άλλη ονομάστηκε Σπριντ και συνιστούσε την πειραματική ομάδα ελέγχου (control group). Από τα παιδιά της λέσχης Μαραθώνιος (45 παιδιά) ζητήθηκε να διαβάσουν βιβλία που θα διάλεγαν τα ίδια, για 20 λεπτά καθημερινά, για 36 ημέρες συνεχόμενα, δίνοντας έτσι συνολικά 12 ώρες μελέτης σε διάστημα 8 εβδομάδων. Στο κάθε παιδί δόθηκε ένα ημερολόγιο όπου σημείωνε την ολοκλήρωση της μελέτης των 20 λεπτών ανά ημέρα. Παράλληλα, τα παιδιά σημείωναν τους τίτλους των βιβλίων που μελέτησαν. Τα παιδιά στη λέσχη Σπριντ (45 άτομα) ακολούθησαν μια πειραματική μέθοδο συμμετοχής σε λέσχη βιβλίου, καθώς θα λειτουργούσαν σαν λέσχη-μάρτυρας (όπου δηλαδή δεν θα ίσχυε η συνθήκη της μελέτης με τον τρόπο που ίσχυε στην ομάδα Μαραθώνιος). Τα παιδιά στην ομάδα αυτή μπορούσαν να διαβάσουν με τον τρόπο που θα έκαναν συνήθως, στο διάστημα των 8 εβδομάδων του προγράμματος, χωρίς δηλαδή να έχουν στόχο να μελετήσουν για 20 λεπτά ημερησίως στο διάστημα αυτό. Μπορούσαν, λοιπόν, να μην μελετήσουν καθόλου για όσες μέρες ήθελαν, εφόσον δεν το έκαναν προηγούμενα. Όμως και τα παιδιά αυτά συμμετείχαν σε μια 15ήμερη λέσχη βιβλίου μετά το πέρας του προγράμματος των 8 εβδομάδων. Στην ολοκλήρωση των 8 εβδομάδων, τα παιδιά και οι φροντιστές τους συμπλήρωσαν φυλλάδια που έλεγχαν την ικανότητα γραμματισμού του κάθε παιδιού και οι αποδόσεις τους αξιολογήθηκαν με βάση τις δεξιότητες κατανόησης κειμένου. Τα αποτελέσματα της μελέτης έδειξαν πως τα παιδιά Δημοτικού που συμμετέχουν σε καλοκαιρινές λέσχες βιβλίου επιλέγουν να συμμετέχουν σε δραστηριότητες γραμματισμού ενώ σκοράρουν στο μέσο όρο ως προς την κατανόηση κειμένου. Η συμμετοχή στις λέσχες βιβλίου δεν επηρέασε τις αποδόσεις των παιδιών, μα παρατηρήθηκε πως όλα τα παιδιά αύξησαν την ικανότητα τους ως προς την κατανόηση κειμένου (Dyning, Piasta, & Justice, 2015).

Μια άλλη οπτική της επίδρασης των λεσχών βιβλίου στην ανάπτυξη των παιδιών δόθηκε μέσω των αποτελεσμάτων μιας έρευνας που έγινε στα πλαίσια μιας μεταπτυχιακής

διατριβής. Η εργασία είχε στόχο την ανάλυση της επίδρασης των λεσχών βιβλίου στην κινητοποίηση των μαθητών τρίτης έως και πέμπτης τάξης Δημοτικού σχολείου, συμπεριλαμβανομένων των 'απρόθυμων' για μελέτη μαθητών. Παράλληλα έθεσε σαν στόχο την εξέταση της δυνατότητας χρήσης των λεσχών βιβλίων σαν εργαλείων για την ανάπτυξη μιας κουλτούρας μελέτης στα παιδιά αυτών των ηλικιών από την βιβλιοθήκη του σχολείου. Στη μελέτη συμμετείχαν 41 παιδιά ηλικίας από 9 έως 11 ετών και από τρίτη έως πέμπτη Δημοτικού και η βιβλιοθηκονόμος της βιβλιοθήκης του σχολείου τους που βρισκόταν σε ένα προάστιο μιας πόλης στην Αϊόβα, μια μεσοδυτική Πολιτεία των ΗΠΑ. Τα παιδιά προσκλήθηκαν να συμμετέχουν στην λέσχη βιβλίου της βιβλιοθήκης εάν το επιθυμούσαν και μόνο. Οι συναντήσεις ήταν εβδομαδιαίες, οπότε και διάβαζαν κάποιο βιβλίο μα παράλληλα έπαιρναν και ένα σνακ κατά την ώρα της μελέτης. Λόγω πανδημίας, τα μέλη της λέσχης χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες των 13 ατόμων (παιδιά τρίτης τάξης), 15 ατόμων (παιδιά τέταρτης τάξης) και 13 ατόμων (παιδιά πέμπτης τάξης) (Reister, 2020). Τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι λέσχες βιβλίου έχουν θετική επίδραση στην κινητοποίηση των παιδιών για μελέτη και στις τρεις τάξεις, εξέφρασαν την εκτίμηση τους για την κοινωνική διάσταση της λέσχης βιβλίου, τόσο για το βιβλίο που είχαν επιλέξει, όσο και για την συζήτηση και το χιούμορ που είχαν στην λέσχη, καθώς ταυτίζονταν τα ίδια με τους χαρακτήρες, νιώθοντας σύνδεση μαζί τους ως προς εμπειρίες της καθημερινής ζωής. Ως προς την απήχηση του βιβλίου στους μαθητές φάνηκε καθαρά πως ήταν ιδιαίτερα θετική καθώς τα παιδιά έκαναν πολλές συζητήσεις για την αγάπη τους για το βιβλίο που είχαν διαβάσει, για το ενδιαφέρον που έδειξαν σε κάποιο άλλο βιβλίο, για την καινοτομία της λέσχης, την 'σύνδεση' που ένιωσαν από το διάβασμα του βιβλίου μέχρι το σνακ που έπαιρναν, καθώς και την εκτίμηση που ένιωθαν για την βιβλιοθηκονόμο που διάλεγε για αυτά ένα ωραίο βιβλίο. Ένας μαθητής ανέφερε πως ο λόγος για τον οποίο αποφάσισε να συμμετέχει στη λέσχη βιβλίου ήταν πως η λέσχη 'ήταν εκεί', εννοώντας πως το βιβλίο ήταν εύκολο να βρεθεί και επίσης εύκολο ήταν για εκείνον να το διαβάσει. Οι μαθητές που συμμετείχαν ήταν σε μεγάλο αριθμό παιδιά που δεν είχαν όρεξη να διαβάσουν, ή ακόμη είχαν και δυσκολίες με το διάβασμα, ή δεν διάβαζαν καθόλου. Συνολικά η μελέτη έδειξε τρία σημαντικά ευρήματα, ότι τα παιδιά η ανάγκη για κοινωνικοποίηση με τους/τις συνομηλίκους τους μέσα από συζητήσεις για το βιβλίο βοηθούσε στην κινητοποίηση τους για να το διαβάσουν, ότι τα παιδιά εκτίμησαν σε μεγάλο βαθμό την καινοτομία της λέσχης βιβλίου τόσο μέσα από το βιβλίο, αλλά και μέσα από το προσφερόμενο σνακ, ενώ η κινητοποίηση για τη μελέτη του βιβλίου και η απήχηση της λέσχης ενίσχυσαν την όρεξη τους για μελέτη. Οι λέσχες βιβλίου και τα βιβλία γενικότερα είναι συμπερασματικά άριστα εργαλεία προώθησης της αγάπης για το διάβασμα (Reister, 2020).

Κεφάλαιο 5. Πρωτότυπα προγράμματα βιβλιοθηκών για παιδιά και εφήβους

Εκτός από τα συνήθη προγράμματα που προσφέρουν οι δημόσιες βιβλιοθήκες σε παιδιά, εφήβους και τις οικογένειες τους, υπάρχουν καινοτόμα και πρωτότυπα προγράμματα με τα οποία διάφορες δημόσιες βιβλιοθήκες έχουν προσπαθήσει να αλλάξουν τον τρόπο που προσεγγίζουν και εμπλέκουν το κοινό τους. Ο στόχος είναι αφενός η αύξηση του αριθμού των ατόμων που θα έχουν ενεργότερη ενεργή συμμετοχή στις δημόσιες βιβλιοθήκες αλλά παράλληλα και καλύτερες υπηρεσίες που να ενθουσιάζουν το κοινό και να βοηθούν στη δημιουργία μίας άλλης αντίληψης για τις δημόσιες βιβλιοθήκες, πέρα από την κλασσική. Τα διαφορετικά προγράμματα μπορούν να λειτουργήσουν σαν κίνητρο για να προσελκύσουν παιδιά, εφήβους και τις οικογένειες τους σε χώρους δημόσιων βιβλιοθηκών.

5.1 Προγράμματα ενίσχυσης δημιουργικότητας

Μία τέτοια πρωτοβουλία συντονίστηκε το 2015 από την εταιρεία Curiosity Creates που χρηματοδοτείται από την εταιρεία Walt Disney. Η εταιρεία λάνσαρε μία νέα πρωτοβουλία με την οποία χρηματοδότησε την Ένωση Βιβλιοθηκονομικών Υπηρεσιών σε Παιδιά (Association for Library Service to Children - ALSC). Με αυτήν την επιχορήγηση, οι δημόσιες βιβλιοθήκες θα μπορούσαν να υποστηρίξουν την ανάπτυξη δεξιοτήτων και δημιουργικότητας των παιδιών από την ηλικία των έξι έως των δεκατεσσάρων ετών, εστιάζοντας σε ένα ή περισσότερα από τα επτά βασικά στοιχεία της δημιουργικότητας των παιδιών, όπως αυτά προσδιορίζονται από το Κέντρο Παιδικής Δημιουργικότητας (Children Creativity Center, CCC). Το πρόγραμμα απαιτούσε να εξυπηρετεί η στοχευόμενη ηλικιακή ομάδα και να είναι βιώσιμο αλλά και με σημαντική εμβέλεια. Αυτές ήταν και οι κύριες προϋποθέσεις ως προς το περιεχόμενο του προγράμματος. Όσον αφορούσε την χρονική διάρκεια, έπρεπε να ολοκληρωθεί από το 2015 έως το 2016, μέσα στο χρόνο αυτό έπρεπε να γίνει και η χρήση των αντίστοιχων κονδυλίων και οι δικαιούχοι μπορούσαν να είναι μόνο δημόσιες βιβλιοθήκες. Το πρόγραμμα έλαβε σημαντικό αριθμό αιτήσεων, συνολικά 432 και από αυτές, οι 79 εγκρίθηκαν με επιχορήγηση ύψους έως 7500 Δολαρίων ΗΠΑ ανά πρόγραμμα. Κάθε πρόταση προσαρμόστηκε στις ανάγκες της κοινότητας που θα εξυπηρετούσε (Holmes, 2016).

Μεγάλη σημασία είχε το εύρος της ηλικιακής ομάδας από 6-10 ετών (και με ιδιαίτερη σημασία στην ηλικία από 9 έως 10 ετών), στην οποία θα στόχευαν τα διάφορα προγράμματα που θα επιλέγονταν για επιχορήγηση. Αυτό συνέβη διότι μελέτες δείχνουν μία μείωση της δημιουργικής σκέψης ειδικά στην ηλικία μεταξύ 9 και 10 ετών και η πρωτοβουλία ήθελε να στοχεύσει σε στρατηγικές που θα προωθούσαν καθένα από τα επτά βασικά στοιχεία της δημιουργικότητας των παιδιών. Τα επτά αυτά στοιχεία είναι:

- Η πρωτοτυπία και φαντασία, με το στόχο για κάθε πρόγραμμα την διατήρηση ανοιχτού μυαλού σε νέες εμπειρίες
- Η λήψη αποφάσεων που θα ενθαρρύνουν τις εφευρετικές προσπάθειες
- Η αλληλεπίδραση και η έκφραση του εαυτού, με στόχο την επικοινωνία και την αυτοέκφραση για επικοινωνία ιδεών και δημιουργία αληθινού εαυτού με αυτοπεποίθηση
- Το κίνητρο, όπου αποζητείται η παρουσία εσωτερικής ορμής για την επίτευξη ενός στόχου
- Η συνεργασία και η καλλιέργεια κοινωνικών δεξιοτήτων που προάγουν την ομαδική εργασία
- Η δράση και η κίνηση, για την ενίσχυση του δημιουργικού εαυτού μέσω της άσκησης

Οι βιβλιοθήκες μπορούσαν να επιλέξουν να επικεντρωθούν σε ένα ή περισσότερα από τα επτά βασικά στοιχεία, μα ένα 47% των συμμετεχόντων επέλεξε να επικεντρωθεί και στα επτά χαρακτηριστικά, με το 71% να επιλέγει πέντε ή περισσότερα. Είχε ενδιαφέρον πως η συνιστώσα της δημιουργικότητας και της εφευρετικότητας συμπεριλαμβάνονταν στο 92% των προγραμμάτων και η συνιστώσα της επικοινωνίας και της αυτοέκφρασης στο 90%, ενώ το στοιχείο της δράσης και κίνησης ήταν εκείνο που συμπεριλήφθηκε λιγότερο στα διάφορα προγράμματα, μόνο στο 59%. Πιθανά αυτό οφείλεται και στο γεγονός ότι η δράση και η κίνηση συχνά καλύπτονται και από αθλητικά προγράμματα και δραστηριότητες. Ένα άλλο στοιχείο, το κίνητρο, επιλέχθηκε επίσης με μικρότερη συχνότητα και συνολικά τα ευρήματα αυτά μέσα από την συγκεκριμένη διαδικασία επιλογής, δείχνουν πως ορισμένες παράμετροι όταν κανείς προσπαθεί να στοχεύσει σε δημιουργικότητα, μπορεί να παραβλέπονται και να μην αναγνωρίζονται άμεσα σαν συνιστώσες της (Holmes, 2016).

Ποια όμως είναι τα προγράμματα που εγκρίθηκαν και εφαρμόστηκαν και πώς ήταν αυτά καινοτόμα ως προς τις υπηρεσίες των δημόσιων βιβλιοθηκών; Περιγράφονται ορισμένα παραδείγματα.

5.1.1 Παιχνίδι με Cosplay

Βασιζόμενοι στα ενδιαφέροντα των θαμώνων τους, η Δημοτική Βιβλιοθήκη στο Tupelo της πολιτείας του Μισισσιππή, αρχικά ίδρυσε μία λέσχη Cosplay (

Εικόνα 4. Cosplay

) για έφηβους και ονόμασε τη δραστηριότητα «Μεγαλώνοντας με το Cosplay»². Ο στόχος ήταν να καταφέρει να παραμείνει η λέσχη ενεργή και μετά την ενηλικίωση των πρώτων νεαρών εφήβων που θα συμμετείχαν στο πρόγραμμα και θα έφευγαν. Τα παιδιά χρειάζονται χρόνο για να εμπλακούν συνολικά, να συμμετέχουν δηλαδή με όρεξη σε μία δημιουργική δραστηριότητα, να αισθανθούν πως βρίσκονται σε ένα περιβάλλον ασφαλές όπου θα μπορούν να εκφράσουν άνετα τις ιδέες τους ακόμη και αν αυτές είναι αντισυμβατικές, να νιώσουν πως ενδυναμώνονται από το περιβάλλον τους για να διερευνήσουν το άγνωστο και εντέλει να ανακαλύψουν τι είναι αυτό που τους αρέσει να κάνουν ώστε να είναι ευτυχισμένα στη ζωή τους. Στο πρόγραμμα αυτό, οι γονείς των παιδιών ήταν εκείνοι που επιβεβαίωσαν πως η δημοτική τους βιβλιοθήκη κάλυπτε αυτήν την ανάγκη των παιδιών τους (Holmes, 2016).

Τα προγράμματα Cosplay μπορούν να πάρουν διαφορετική μορφή. Σε μία από τις γνωστές μορφές Cosplay, οι συμμετέχοντες εστιάζουν στο σχέδιο και ξεκινούν με μία εικόνα που τους αρέσει (από έναν ήρωα ή μία ηρωίδα), μαθαίνουν κάποια πράγματα για τον ήρωα/ηρωίδα της επιλογής τους, μαθαίνουν επίσης και λίγα πράγματα για υφάσματα, τρόπους ραφής και κατασκευής ρούχων και ακόλουθα εξασκούν όσα έμαθαν στην προσπάθεια να φτιάξουν το κουστόμι που εμπνεύστηκαν. Σε άλλη μορφή παιχνιδιού, δεν υπάρχει καμία κατασκευή ούτε χρειάζεται κανείς να φτιάξει μόνος κάτι. Οι συμμετέχοντες αποκτούν/αγοράζουν οι ίδιοι τα κουστόμια τους μέσα σε συγκεκριμένα χρονικά όρια όμως (δηλαδή έχουν 3 ημέρες να βρουν το κουστόμι που επιθυμούν, μαζί με τα διακοσμητικά ή αξεσουάρ που θα το τονίσουν) και μετά διαγωνίζονται μεταξύ τους για την καλύτερη μεταμφίεση, ενώ συχνά υπάρχουν και βραβεία για τον νικητή (Holmes, 2016).

Το μοντέλο παιχνιδιού Cosplay προσφέρει σημαντικές αξίες στους συμμετέχοντες, καθώς διδάσκει μία ποικιλία δεξιοτήτων όπως το ράψιμο, το σχέδιο, τον υπολογισμό προϋπολογισμού και την οικονομική διαχείριση για να ολοκληρωθεί ένα πρότζεκτ, την φωτογραφία, αλλά παράλληλα και δεξιότητες για εκπόνηση έρευνας (π.χ. ποιο κουστόμι θα μου ταίριαζε καλύτερα και γιατί, ποιο θα ήταν πιο εύκολο να ετοιμάσω σε

² Το Cosplay προκύπτει από τις Αγγλικές λέξεις Costume που σημαίνει 'κοστόμι' και Play, που σημαίνει 'παίζω'. Το Cosplay είναι μια δραστηριότητα όπου οι συμμετέχοντες ντύνονται/μεταμφιέζονται σε φανταστικούς χαρακτήρες από ταινίες, παραμύθια κ.λπ. και παίζουν τον ρόλο του ήρωα που έχουν ντυθεί.

μικρό χρόνο κ.ά.), ενδυνάμωση των αριθμητικών και μαθηματικών δεξιοτήτων, μετρήσεις και μετατροπές από δισδιάστατο σε τρισδιάστατο μοντέλο, καθώς και κριτική σκέψη και ικανότητα λύσης προβλημάτων (Abramova, Smirnova, & Tataurova, 2021).

Εικόνα 4. Cosplay

Στο πλαίσιο ενός προγράμματος cosplay σε μία δημόσια βιβλιοθήκη, όμως καταγράφονται πάρα πολλά οφέλη για τους συμμετέχοντες, τόσο για τα παιδιά όσο και τις οικογένειες τους. Αρχικά, εξασφαλίζεται η κοινοτική συμμετοχή, καθώς οι cosplayers συναντούν και άλλους cosplayers που μοιράζονται τα ίδια ενδιαφέροντα μαζί τους, ενώ τα προγράμματα που μπορεί να οργανώσει μία δημόσια βιβλιοθήκη μπορεί να τύχουν αναγνώρισης και από άλλους οργανισμούς, φέρνοντας έτσι διαφήμιση στην περιοχή αλλά και αυξάνοντας την επίδραση της εικόνας της βιβλιοθήκης που τα οργανώνει. Καθώς τέτοια προγράμματα είναι απαιτητικά, συχνά είναι αναγκαίο να συμμετέχουν αρκετά άτομα (πέρα των παιδιών) για να ετοιμαστούν κουστούμια, διακοσμητικά κ.ά. και με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται η παρουσία και συμβολή ατόμων από την κοινότητα αλλά περισσότερο και των οικογενειών των παιδιών. Εάν η δημόσια βιβλιοθήκη επιτρέψει σε κάποια οικογένεια (ή οικογένειες) να ηγηθούν και της οργάνωσης του προγράμματος, τότε δίνεται και η ευκαιρία στις οικογένειες αυτές να αποδείξουν τις ικανότητες τους, αλλά και την δέσμευση τους απέναντι στους συντοπίτες τους. Τέλος, τα προγράμματα αυτά μπορεί να βοηθήσουν και στην πολιτισμική ευαισθητοποίηση των συμμετεχόντων, μέσω έρευνας για την επιβεβαίωση των στοιχείων ενός κουστουμιού (Abramova et al., 2021). Επιπλέον όφελος για τους συμμετέχοντες είναι πως μαθαίνουν να επικοινωνούν καλύτερα με τα άλλα άτομα που μοιράζονται το παιχνίδι μαζί, καθώς προσπαθούν να συντονιστούν για παράδειγμα σε μία παράσταση, σε μία επίδειξη των κουστουμιών τους χωρίς να μπορούν να μιλήσουν, χρησιμοποιώντας την μη-λεκτική επικοινωνία. Έτσι, αναπτύσσουν βελτιωμένα

κοινωνικές και επικοινωνιακές δεξιότητες, αλλά και αποδέχονται την διαφορετικότητα ανάμεσα στους γύρω τους (McGeehon, 2018).

5.1.2 Μεταμόρφωση χώρου βιβλιοθήκης σε χώρο εξερεύνησης

Η Δημόσια Βιβλιοθήκη της κομητείας Glacier στη Μοντάνα (MT) χρησιμοποίησε τη χρηματοδότηση της Curiosity Creates για να αλλάξει εντελώς την όψη του χώρου που φιλοξενούσε τα παιδιά. Το έργο τους ονομάστηκε 'Ανακάλυψέ το' και ο τίτλος ενσωματώνει πλήρως τον στόχο της βιβλιοθήκης για μεταμόρφωση του χώρου των παιδιών σε έναν ευφάνταστο χώρο που επιτρέπει την ανοιχτή εξερεύνηση και ανακάλυψη. Αυτό που περιλάμβανε το έργο τους ήταν ένας τοίχος και η προσθήκη μαγνητικού πίνακα, ενός μικρού τραπέζιου και μίας σανίδας Lego (Holmes, 2016).

Να σημειωθεί πως η πολιτεία της Μοντάνα στις ΗΠΑ είναι μία πολιτεία όπου οι κάτοικοι αντιμετωπίζουν σκληρές κλιματικές συνθήκες εννέα μήνες το χρόνο, με μειωμένο αριθμό δραστηριοτήτων λόγω και του κλίματος, ενώ η βιβλιοθήκη εξυπηρετεί έναν αγροτικό πληθυσμό περίπου 14.000. Έτσι, ο στόχος του έργου ήταν να γίνει η δημόσια βιβλιοθήκη ένας προορισμός δημιουργικότητας όπου τα παιδιά θα μπορούσαν να εξερευνήσουν τα επτά συστατικά στοιχεία της δημιουργικότητας σε ένα μη δομημένο περιβάλλον μάθησης (Holmes, 2016).

Για να μεταμορφωθεί πλήρως ο χώρος των παιδιών και να δημιουργηθεί μια ατμόσφαιρα παρόμοια με ένα «μίνι» παιδικό μουσείο, υπήρχε η ανάγκη για συντονισμό πολλών και διαφορετικών προπαρασκευαστικών εργασιών, όπως εκτεταμένες αλλαγές στα ράφια και απομάκρυνση/εκκαθάριση παλιών βιβλίων. Το προσωπικό της βιβλιοθήκης διάβασε ένα οδηγό για το πώς πρέπει να γίνονται οι εκκαθαρίσεις των παλαιών βιβλίων σε δημόσιες βιβλιοθήκες για να μπορέσει να την κάνει σωστά και ενημερωμένα. Κατά την διάρκεια της εκκαθάρισης η βιβλιοθήκη χρησιμοποίησε τα τοπικά μέσα μαζικής επικοινωνίας, το ραδιόφωνο, τις εφημερίδες της περιοχής και μοίρασε και διαφημιστικά φυλλάδια, ώστε να διαφημίσει το πλάνο της και να ενημερώσει για τη δημιουργία του νέου χώρου. Την προώθηση του νέου χώρου την συνδύασε με την προώθηση του προγράμματος ανάγνωσης που οργάνωνε την ίδια περίοδο (Holmes, 2016).

Η ανταπόκριση της κοινότητας ήταν τεράστια. Καθώς το κοντινότερο παιδικό μουσείο απέχει 110 μίλια, δηλαδή πάνω από 150 χιλιόμετρα, ήταν τεράστιος ο αριθμός των επισκεπτών στο νέο χώρο. Οι νεότεροι θαμώνες ειδικά σχολίασαν το γεγονός ότι ήταν τόσο ενθουσιασμένοι που μπορούσαν να έρθουν στη βιβλιοθήκη και να αγοράσουν κάτι για να παίξουν στο σπίτι. Εξίσου πολύτιμη ήταν και μία συνεχής αλληλεπίδραση και

σχέση με τις δημόσιες βιβλιοθήκες Lethbridge και Glacier County βασισμένη στο πρόγραμμα αυτό, που θα μπορεί να συνεχίσει να ωφελεί και τα δύο ιδρύματα στο μέλλον. Παράλληλα, πέρα από την φανερό επίδραση στην κοινότητα, ένα δευτερεύον πλεονέκτημα του έργου ήταν ότι η προετοιμασία για τη δημιουργία του νέου χώρου και τη φιλοξενία των επισκεπτών, ανανέωσε τη συλλογή. Τα βιβλία που δωρήθηκαν πήγαν σε υποεξυπηρετούμενους πληθυσμούς, άτομα δηλαδή με δυσκολίες στην έλευση τους σε δημόσιες βιβλιοθήκες. Ήταν επίσης μια ευκαιρία για τη συμμετοχή των διαχειριστών και του προσωπικού στο έργο και τη σύνδεσή τους με την έρευνα πάνω στα βιβλία, αφού το προσωπικό έπρεπε να ελέγξει μία σειρά από παραμέτρους (χρήση βιβλίου, συχνότητα με την οποία ένας επισκέπτης δανειζόταν το κάθε βιβλίο κ.ά.). Η συμμετοχή του προσωπικού και των διαχειριστών στις εργασίες για το έργο δημιούργησε ένα υποστηρικτικό περιβάλλον, το οποίο ήταν σημαντικό λόγω του όγκου της προσπάθειας και ενέτεινε μετά την ολοκλήρωση του έργου το αίσθημα συναδελφικότητας (Holmes, 2016).

Αν και ο χώρος έτυχε θερμής υποδοχής από την στοχευόμενη ηλικιακή ομάδα 6 έως 12 ετών, η βιβλιοθήκη, βασιζόμενη στην ανταπόκριση αυτή θέλησε να επεκτείνει το έργο και στην ηλικιακή ομάδα 12 έως 14 ετών, κάτι που απαιτούσε περαιτέρω σχεδιασμό και πολλή δουλειά και είναι το επόμενο όραμα για την βιβλιοθήκη (Holmes, 2016).

Το καινοτόμο στοιχείο στο πρόγραμμα αυτό ήταν πως η βιβλιοθήκη αναζήτησε τρόπο όχι μόνο να προσφέρει ένα νέο πρόγραμμα στους επισκέπτες της, αλλά να αλλάξει συνολικά το περιβάλλον και την έννοια της παιδικής βιβλιοθήκης σε κάτι άλλο, ένα φιλόξενο παιδικό χώρο. Εφόσον η δημιουργικότητα δεν είναι μια σταθερή ποσότητα, αλλά μάλλον ένας ανανεώσιμος πόρος που μπορεί να βελτιωθεί και να καλλιεργηθεί εάν αφιεθεί σε έναν βέλτιστο χώρο και περιβάλλον. Έτσι, με τη βελτιστοποίηση του περιβάλλοντος, μπορεί να επιτραπεί η άνθηση του δημιουργικού περιβάλλοντος ενός ατόμου.

5.1.3 Πρόγραμμα ανοικτής πρόσβασης σε τέχνη

Ένα άλλο πρόγραμμα που ενισχύει τη δημιουργικότητα των παιδιών υιοθετήθηκε από την βιβλιοθήκη Avon Free Public Library στο Κοννέκτικατ των ΗΠΑ και ονομάστηκε «The Creative Edge» (Fletcher, 2019). Το πρόγραμμα προσέφερε εμπειρίες ανοικτής τέχνης, με ενθάρρυνση της δημιουργικότητας και της ατομικής έκφρασης. Ένας σημαντικός παράγοντας για την υλοποίηση του σχεδίου αυτού ήταν η εκπαίδευση του προσωπικού, που παρακολούθησε σεμινάρια μεγάλης διάρκειας για το πώς λειτουργούν τα διάφορα εργαστήρια για παιδιά. Το έργο στόχευε στη δημιουργία ενός ανοιχτού στούντιο τέχνης για όλες τις ηλικίες και θα πρόσφερε τέχνη σε μικρά παιδιά, δημιουργική

τέχνη εφήβων που εστιάζει στα 'πεταμένα' βιβλία, ιστορία της τέχνης που βασίζεται σε εικονογραφήσεις βιβλίων και τέχνη που βασίζεται στη γιόγκα με τίτλο «Ιστορίες σε κίνηση» και «Πόζες γιόγκα», όπου τα παιδιά ερμηνεύουν δημιουργικά ιστορίες ενώ παράλληλα διδάσκονται και την κίνηση (Fletcher, 2019; Holmes, 2016). Ο στόχος του προγράμματος της βιβλιοθήκης είναι να παρέχει μια «ζώνη χωρίς τεχνολογία» που θα ενθαρρύνει την δημιουργικότητα στην κοινότητα, καθώς η τεχνολογία δεν είναι συνήθως ένα εργαλείο ή μία δημιουργική συσκευή. Το κοινό στο οποίο στόχευε η βιβλιοθήκη ήταν παιδιά ηλικίας 6 έως 14 ετών, με επιπλέον έμφαση στην προσέγγιση ατόμων που κινδυνεύουν κατά τη διάρκεια της «πτώσης της τέταρτης τάξης» (Fletcher, 2019). Το φαινόμενο αυτό, έχει βασιστεί στο μοντέλο που παρατηρεί τα αναπτυξιακά στάδια της ανάγνωσης και δείχνει πως μερικά παιδιά αντιμετωπίζουν δυσκολία στο πέρασμα από το στάδιο 2 στο στάδιο 3 δηλαδή από το 'μαθαίνω να διαβάζω' στο 'διαβάζω για να μαθαίνω'. Έτσι, οι δάσκαλοι της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αναφέρουν μία πτώση στα παιδιά στην τετάρτη δημοτικού, όσον αφορά την εξέλιξη της ικανότητας ανάγνωσης ειδικότερα σε παιδιά από οικογένειες χαμηλού εισοδήματος. Η πτώση αυτή αναφέρεται ακριβώς στη μετάβαση από το στάδιο 2 στο στάδιο 3 (Carroll, 1977; Chall, 1996).

Η βιβλιοθήκη δημιούργησε στο κτίριο της ένα ανοικτό στούντιο για τέχνη, το ονόμασε Open Art Studio και αυτό ήταν ανοικτό από τις 11:00 π.μ. έως τις 5:30 μ.μ. τις Τετάρτες κατά την περίοδο επιχορήγησης του προγράμματος, με αποκορύφωμα την Ημέρα Τέχνης στις 21 Μαΐου, μια γιορτή με καλλιτεχνικά προγράμματα και εμπειρίες για όλες τις ηλικίες. Το Open Art Studio ήταν ένα στούντιο «διαδικασίας τέχνης», όπου οι διαδικασίες καθοδηγούνται από τις επιλογές του κάθε παιδιού, την περιέργεια και την ευφάνταστη εξερεύνηση. Τα έργα των παιδιών περιελάμβαναν την κατασκευή μιας τοιχογραφίας της πόλης, εργασίες με πηλό, κατασκευή μασκών, κολάζ και φωτισμένα γράμματα, με τη βιβλιοθήκη να προμηθεύει το υλικό και την τεχνική βοήθεια. Το στούντιο ήταν στημένο με τραπέζια σε τρία διαφορετικά ύψη, ώστε να μπορούν να φιλοξενηθούν διαφόρων ηλικιών παιδιά, καθώς κι ένα χαμηλό τραπέζι για νήπια (Εικόνα 5) (Fletcher, 2019).

Εικόνα 5: Χαμηλό τραπεζάκι στο στούντιο για παιδιά νηπιακής ηλικίας (Πηγή: Holmes, 2016)

Το Open Art Studio είναι μια «ζώνη χωρίς τεχνολογία» και όταν οι γονείς και οι φροντιστές είναι στο στούντιο με τα παιδιά τους, είναι παρόντες στη στιγμή με το παιδί τους. Κανείς δεν χρησιμοποιεί τα κινητά του τηλέφωνα, ή τα τάμπλετ και μόνο ασχολείται με το παιδί του και την τέχνη του. Έτσι, το στούντιο καλωσορίζει τους ενήλικες όχι απλά για να βοηθήσουν το παιδί τους αλλά και για να συμμετέχουν και να κάνουν τη δική τους τέχνη, εάν το επιθυμούν. Η βιβλιοθήκη, εκτός από το Open Art Studio, οργάνωσε και τρεις οικογενειακούς χορούς με θέματα του Έλβις, την γιορτή του Αγίου Βαλεντίνου και έναν ακόμη χορό στον αχυρώνα, ενώ παράλληλα προγράμματα ήταν και οι «Ιστορίες σε κίνηση» και «Πόζες γιόγκα» όπου οι συμμετέχοντες απλά απελευθέρωσαν την δημιουργικότητα τους χορεύοντας (Fletcher, 2019).

Τα αποτελέσματα του προγράμματος ήταν εντυπωσιακά, με περισσότερους από 1.430 θαμώνες να έχουν επισκεφθεί το Open Art Studio, ενώ το σύνολο των συμμετεχόντων των συνολικών δραστηριοτήτων ήταν 4.284 άτομα, με τον συνολικό πληθυσμό της περιοχής να είναι 18.465. Να τονιστεί πως οι διοργανωτές και υπεύθυνοι της βιβλιοθήκης εκτίμησαν τον αριθμό των συμμετεχόντων στα 600 άτομα, καθιστώντας έτσι το τελικό ποσοστό συμμετοχής 614 τοις εκατό υψηλότερο από ό,τι εκτιμήθηκε. Παράλληλα, υπήρξαν πολλές επισκέψεις από μη κερδοσκοπικές οργανώσεις με άτομα με αναπηρίες, ενώ συμμετείχαν και μετανάστες από την Ουκρανία, τη Ρωσία, την Ανατολική Ευρώπη και την Αιθιοπία, που απέδειξαν την επιτυχία της ένταξης που πρόσφερε το πρόγραμμα (Fletcher, 2019).

Ένα εκπληκτικό αποτέλεσμα της επιχορήγησης ήταν η αλλαγή που έλαβε χώρα για το προσωπικό, που χωρίς αμφιβολία, ενέπνευσε να κάνει την δουλειά του περισσότερο και με φρέσκια ενέργεια και ενθουσιασμό (Fletcher, 2019).

5.1.4 Διαβάζοντας σε έναν σκύλο

Ένα ιδιαίτερο πρόγραμμα φιλαναγνωσίας έχει εμφανιστεί πιο έντονα εδώ και ορισμένα χρόνια και είναι το πρόγραμμα 'Διαβάζοντας σε έναν σκύλο'. Ένα παρόμοιο πρόγραμμα εμφανίστηκε αρχικά πριν από περίπου 30 έτη, αλλά τότε αφορούσε την διδασκαλία σε παιδιά της συμπεριφοράς τους γύρω και κοντά σε έναν σκύλο. Από τότε, το πρόγραμμα έχει εξελιχθεί και εδώ και περίπου 10-12 χρόνια προσφέρει σε σχολεία την δυνατότητα να διαβάσουν τα παιδιά του σε έναν σκύλο. Το πρόγραμμα αναπτύχθηκε για να βοηθήσει στην εξάλειψη των εμποδίων που αντιμετωπίζουν τα παιδιά που δυσκολεύονται να διαβάσουν, βοηθώντας έτσι συνολικά και στη βελτίωση της αναγνωστικής τους ικανότητας και αντίστοιχα στην βελτίωση της απόδοσης τους (Justgiving, 2024). Σήμερα υπάρχουν βιβλιοθήκες που οργανώνουν αυτό το πρόγραμμα μαζί με ειδικές ομάδες σκύλων και εθελοντών, συνήθως έχοντας στη διάθεση τους σκύλους θεραπείας, για την ανάπτυξη δεξιοτήτων ανάγνωσης σε παιδιά και ενήλικες και την καλλιέργεια μίας κουλτούρας δια βίου αγάπης για το διάβασμα (Isabel, 2024).

Το μεγάλο πλεονέκτημα του να διαβάσει κανείς σε έναν σκύλο είναι ότι τα παιδιά βρίσκουν παρηγοριά από τα σκυλιά και μπορούν να χαλαρώσουν όταν είναι μαζί τους (και με τους εθελοντές που συχνά συνοδεύουν τον σκύλο). Αυτό, βοηθά τα παιδιά να γίνουν αναγνώστες με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και στη συνέχεια να μπορούν να συμμετέχουν περισσότερο στις σχολικές εργασίες. Τόσο οι εθελοντές όσο και οι δάσκαλοι βλέπουν εκπληκτικά αποτελέσματα για τα παιδιά που λαμβάνουν μέρος στα προγράμματα αυτά. Βέβαια, δεν είναι προγράμματα στα οποία μπορεί ο κάθε σκύλος να συμμετέχει, όταν όμως επιλεγούν οι κατάλληλοι σκύλοι προσφέρουν την υπομονή τους και την ηρεμία τους, ενώ ποτέ δεν θα κρίνουν ή θα επικρίνουν ένα άτομο που διαβάζει με δυσκολία ή αργά και αυτά είναι κεφαλαιώδη πλεονεκτήματα για έναν ακροατή. Σε κάθε όμως περίπτωση αξιολογούνται σε τακτά διαστήματα (Isabel, 2024; Justgiving, 2024).

Καθώς περισσότερα σχολεία μαθαίνουν για τα οφέλη, φαίνεται μία αύξηση στον αριθμό των σχολείων που επικοινωνούν με αυτές τις οργανώσεις και ζητούν να επισκεφτούν το χώρο τους. Οι εθελοντές των οργανώσεων αυτών, διαπιστώνουν ότι είναι καλό για πολλά από τα σκυλιά που διατίθενται να έχουν ποικιλία στη δουλειά τους, δηλαδή να επισκέπτονται παιδιά σε σχολεία, ηλικιωμένους και αρρώστους κάθε ηλικίας, με αποτέλεσμα την συνολική αύξηση του προγράμματος. Ιδιαίτερες ιστορίες από τους εθελοντές που συνοδεύουν τους σκύλους έχουν γίνει γνωστές σχετικά (α) με τη βελτίωση στην ανάγνωση των παιδιών όπου παρατηρούνται μεγάλες αλλαγές προς το καλύτερο, (β) όμορφα σχόλια από το διδακτικό προσωπικό που επιβεβαιώνουν την βελτίωση στην απόδοση ενός μαθητή, (γ) πολλές ιστορίες για τον ενθουσιασμό με τον οποίο τα παιδιά

αφηγούνται την εμπειρία τους σε φίλους, οικογένεια αλλά και άλλους δασκάλους, περιγράφοντας τα φανταστικά σκυλιά που γνώρισαν, (δ) διευθυντών σχολείων που επιβεβαιώνουν την επιτυχία που γνώρισε το πρόγραμμα στο σχολείο τους και (ε) με την προσμονή που δείχνουν τα παιδιά για την επόμενη επίσκεψη των σκυλιών στο σχολείο τους (Justigiving, 2024).

Το πρόγραμμα Read to Dogs λειτουργεί επίσης για να καταρρίψει τα εμπόδια σε περιπτώσεις όπου τα παιδιά μπορεί να φοβηθούν τα σκυλιά, διδάσκοντας τη γλώσσα του σώματος σε σκύλους και πώς να εντοπίζουν σημάδια δυσφορίας από έναν σκύλο. Με τη βοήθεια του δασκάλου τους ή του ειδικευμένου θεραπευτή, το πρόγραμμα έχει βοηθήσει ακόμη και ορισμένα παιδιά να ξεπεράσουν τη σοβαρή φοβία των σκύλων (Justigiving, 2024).

Κεφάλαιο 6. Ανάπτυξη στρατηγικών επικοινωνίας

Παρουσιάστηκαν παραπάνω διάφορα προγράμματα με τα οποία μπορούν οι δημόσιες βιβλιοθήκες να παρέχουν σημαντικές υπηρεσίες σε παιδιά και εφήβους. Οι δημόσιες βιβλιοθήκες όμως πρέπει να εφεύρουν τρόπους για να ενημερώνουν τον κόσμο (και τα παιδιά και εφήβους) για τυχόν δράσεις και προγράμματα και για να το πετύχει αυτό, πρέπει να βασιστεί και στην τεχνολογία καθώς η διείσδυση του διαδικτύου και των έξυπνων συσκευών είναι σήμερα σημαντική στην καθημερινότητα των παιδιών και των εφήβων.

6.1 Ιστότοπος

Μια από τις πιο δημοφιλείς πλατφόρμες για την προσέγγιση εφήβων στο διαδίκτυο είναι ο ιστότοπος/ιστοσελίδα που μπορεί να έχει μία βιβλιοθήκη (χωρίς αυτό να σημαίνει πως δεν θα είναι εξίσου χρήσιμη μία ιστοσελίδα και στους μεγαλύτερους σε ηλικία χρήστες της). Οι ιστότοποι των βιβλιοθηκών εκτός φυσικά από πληροφορίες για τις συλλογές της βιβλιοθήκης, μπορούν επίσης να παρέχουν βοήθεια για σχολικές εργασίες, πληροφορίες για τις μελλοντικές σπουδών σε Πανεπιστήμια, πληροφορίες επαγγελματικού προσανατολισμού, περιγραφές διαφόρων επαγγελμάτων και σταδιοδρομιών (Hughes-Hassell & Miller, 2003).

Ο ιστότοπος της βιβλιοθήκης είναι συνήθως η πρώτη εντύπωση που θα δώσει η βιβλιοθήκη σε εν δυνάμει νέους θαμώνες της και άρα αξίζει να γίνει σωστά. Ένας άβολος και ξεπερασμένος ιστότοπος είναι ένας σίγουρος τρόπος για να χαθεί το ενδιαφέρον των νέων ανθρώπων. Για αυτό, πρέπει να αφιερωθεί χρόνος, να κατανοηθεί ο τρόπος δημιουργίας ιστοσελίδων, ειδικά οι σύγχρονοι τρόποι εμφάνισης των, ώστε η βιβλιοθήκη να παρουσιάζεται ελκυστική, μοντέρνα και πως ακολουθεί το σύγχρονο τρόπο και είναι ένα σημείο που αξίζει κανείς να επισκεφθεί, διότι έχει πολλά να δώσει. Ο ιστότοπος δεν πρέπει να είναι με μεγάλα κείμενα, αλλά να ταιριάζει στην οπτική γωνία του χρήστη και να αποφεύγει την αυστηρή ορολογία της βιβλιοθηκονομίας. Ακόμη, πρέπει να είναι ένας δυναμικός ιστότοπος που θα ενημερώνεται και θα επικαιροποιείται από καιρό σε καιρό και δεν θα παραμένει στατικός και μονότονος για πολλά χρόνια. Πρέπει να δίνει πάντα σωστές πληροφορίες, οι σύνδεσμοι να δουλεύουν σωστά και να περιέχει υλικό και από τους χρήστες της, ώστε να δίνεται μία αίσθηση ιδιοκτησίας και συμμετοχής (Horn, 2011).

6.2 Μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Οι βιβλιοθήκες πρέπει επίσης να διατηρούν παρουσία στους ιστότοπους κοινωνικής δικτύωσης διότι εκεί συγκεντρώνονται οι έφηβοι (Peowski, 2010; Rapacki, 2007). Οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης είναι ιστότοποι που δημιουργούν κοινότητα χρηστών που συνδέονται μεταξύ τους και μοιράζονται πληροφορίες για τον εαυτό τους, διαβάζουν ο ένας τις αναρτήσεις/σελίδες του άλλου και ενημερώνονται για πολλές εξελίξεις σε μικρό χρόνο. Με τη σύνδεση της βιβλιοθήκης σε ιστότοπους κοινωνικής δικτύωσης, οι βιβλιοθήκες προσφέρουν αυξημένη διαδικτυακή πρόσβαση και προσφέρουν την δυνατότητα πολλών τρόπων αλληλεπίδρασης με τους χρήστες τους (Peowski, 2010). Με ισχυρή παρουσία σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, οι δημόσιες βιβλιοθήκες μπορούν να διευρύνουν την εμβέλεια των υπηρεσιών που προσφέρουν ειδικά για νεότερα άτομα (κυρίως εφήβους), να υποστηρίξουν την υγιή κοινωνική ανάπτυξη των εφήβων και να προωθήσουν την διαδικτυακή ασφάλεια των εφήβων.

Οι βιβλιοθηκονόμοι πρέπει φυσικά να εξετάσουν ποιο από τα διαθέσιμα μέσα κοινωνικής δικτύωσης πρόκειται να χρησιμοποιήσουν και πώς, λαμβάνοντας υπόψιν τους τι θέλουν οι έφηβοι από τη βιβλιοθήκη. Ο τρόπος με τον οποίο οι βιβλιοθηκονόμοι μπορούν να δημοσιεύσουν πληροφορίες για τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης είναι ποικίλοι. Αρχικά, μπορούν να δημοσιεύσουν φωτογραφίες νέων βιβλίων, να ανακοινώσουν εκδηλώσεις της βιβλιοθήκης, μα προετοιμάσουν και να ανεβάσουν μία εικονική περιήγηση των χώρων της βιβλιοθήκης στο λογαριασμό της στα κοινωνικά δίκτυα. Ακόμη, μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτούς τους ιστότοπους για να συλλέξουν στοιχεία από εφήβους (όπως για παράδειγμα για τα ενδιαφέροντά τους) και να τους διασυνδέσουν με τους κύριους ιστότοπους της βιβλιοθήκης (Kho, 2021).

Οι βιβλιοθηκονόμοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν μέσα όπως το Facebook, όπου μπορούν να αναρτήσουν πληροφορίες που εμφανίζονται και στην ιστοσελίδα της βιβλιοθήκης, όπως νέες συλλογές, εκδηλώσεις, ώρες βιβλιοθήκης κ. ά. Ωφέλιμες πρακτικές από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι η δυνατότητα να 'συνδέσει' κάποιος χρήστης της βιβλιοθήκης κάποιον άλλο, μέσα από μία προσθήκη στο λογαριασμό του, του λογαριασμού της βιβλιοθήκης. Με τον τρόπο αυτό, μπορεί η βιβλιοθήκη να αυξήσει σημαντικά τα άτομα στα οποία διαχέεται η πληροφορία που μοιράζεται στον λογαριασμό της, αυξάνοντας σημαντικά την προβολή της. Ιδιαίτερα χρήσιμο μέσω κοινωνικής δικτύωσης είναι επίσης και η πλατφόρμα X (προηγούμενα ονομαζόταν Twitter) και το TumbleR (Kho, 2021).

Κεφάλαιο 7. Συζήτηση -Συμπεράσματα

Οι δημόσιες βιβλιοθήκες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο επίπεδο της τοπικής κοινωνίας μέσα από διαφορετικά πρίσματα. Βοηθούν στην ανάπτυξη του γραμματισμού και της φιλαναγνωσίας, μα είναι χώροι όπου μπορεί κανείς να κοινωνικοποιηθεί, να ενισχύσει την τοπική κοινότητα, να συμμετέχει, να προωθήσει την προσωπική του ανάπτυξη κ. ά. Ο ρόλος τους είναι εξίσου σημαντικός και στα παιδιά και στους εφήβους, για τους οποίους οι δημόσιες βιβλιοθήκες: (α) μπορούν να σταθούν αρωγοί στην ανάπτυξη του παιδιού και στην καλύτερη του προετοιμασία για το σχολείο, (β) μπορούν να είναι χώροι όπου οι έφηβοι μπορούν να κοινωνικοποιηθούν, (γ) μπορούν να γίνουν χώροι όπου οι έφηβοι μπορούν να έχουν βοήθεια για το σχολείο, τις εργασίες και τα τεστ τους, (δ) μπορούν να γίνουν μέλη ομάδας, (ε) μπορούν να παίξουν ακόμη και με ηλεκτρονικά παιχνίδια, (στ) μπορούν να έχουν πρόσβαση σε ηλεκτρονικές υπηρεσίες, ειδικά εάν βρίσκονται σε απόμακρα σημεία.

Πολλές δημόσιες βιβλιοθήκες προσφέρουν σειρά προγραμμάτων που επιτρέπουν την συμμετοχή παιδιών και εφήβων με μεγάλη επιτυχία, μα υπάρχουν σειρά προγραμμάτων που διακρίνονται για την καινοτομία και πρωτοτυπία τους και που δίνουν ξεχωριστό χαρακτήρα στις βιβλιοθήκες που τα οργανώνουν και εκπονούν, ενώ παράλληλα, δίνουν μεγάλο βαθμό ικανοποίησης στους χρήστες τους. Τέτοια προγράμματα είναι τα προγράμματα όπου βιβλιοθήκες ‘μετακινούνται’ για να προσφέρουν υπηρεσίες σε απόμακρα σημεία και χωριά, προγράμματα διαβάσματος σε σκύλους (όπου οι δημόσιες βιβλιοθήκες επισκέπτονται σχολεία στα οποία τα παιδιά διαβάζουν σε σκυλιά), καθώς και προγράμματα οργάνωσης cosplay από βιβλιοθήκες. Οι δημόσιες βιβλιοθήκες, όμως πρέπει να έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά ώστε τα προγράμματα αυτά να είναι ευχάριστα, να γίνονται αποδεκτά και να μπορούν να αυξήσουν τον αριθμό των χρηστών στη βιβλιοθήκη που τα προσφέρει.

Το παιδί και ο έφηβος μπαίνει στην βιβλιοθήκη για να χρησιμοποιήσει τις διαθέσιμες υπηρεσίες της και περιμένει, όπως ακριβώς και ο ενήλικας, το υψηλότερο επίπεδο υπηρεσίας και βοήθειας. Αυτό με τη σειρά του σημαίνει πως οι βιβλιοθήκες πρέπει να είναι πλήρως στελεχωμένες με άτομα με προσόντα, που θα μπορούν να παρέχουν την αναζητούμενη υπηρεσία, αλλά και ικανά ως προς την συμπεριφορά τους, ώστε να βοηθούν τους επισκέπτες να αισθάνονται όμορφα μέσα στο χώρο. Ειδικά για τους εφήβους, που χαρακτηρίζονται μερικές φορές από συμπεριφορές ανάρμοστες λόγω της όρεξης για αντίρρηση, είναι σημαντικό η βιβλιοθήκη να τους κάνει να αισθάνονται ευπρόσδεκτοι μέσα στο χώρο της. Έτσι, το θέμα του προσωπικού των δημόσιων

βιβλιοθηκών είναι εξίσου σημαντικό με το σύνολο των προγραμμάτων που μπορεί να προσφέρουν. Προσωπικό με γνώσεις και σωστή στάση απέναντι στους εφήβους, άτομα ικανά να δώσουν την απαιτούμενη υποστήριξη στους έφηβους επισκέπτες της βιβλιοθήκης, που θα εξυπηρετήσουν νέους ενήλικες με ευγένεια και σεβασμό, ενθαρρύνοντας έτσι και το σύνολο του προσωπικού να προωθήσει προγράμματα και υπηρεσίες για νέους ενήλικες. Για να έχει η βιβλιοθήκη την ισχυρή δέσμευση απέναντι σε παιδιά και εφήβους, πρέπει αυτές οι ηλικιακές ομάδες να αντιμετωπιστούν με σεβασμό από όλο το προσωπικό της βιβλιοθήκης. Αυτό είναι δυνατό μόνο όταν όλο το προσωπικό συμμετέχει σε εκπαίδευση που σχετίζεται με την αναπτυξιακή πορεία των ατόμων αυτών. Απαιτούνται λοιπόν προγράμματα εκπαίδευσης για το προσωπικό των δημόσιων βιβλιοθηκών ώστε να προσφερθεί η βάση στο προσωπικό της βιβλιοθήκης για την σωστή συμπεριφορά στην εργασία.

Καθώς τόσο τα παιδιά από κάποια ηλικία και πάνω, όσο και οι έφηβοι είναι χρήστες ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης, πρέπει και οι βιβλιοθήκες να υπάρχουν στον ψηφιακό αυτό κόσμο με μία παρουσία, όπως ένας ιστότοπος ή/και ένας λογαριασμός σε πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης. Για να μπορεί όμως η βιβλιοθήκη να χρησιμοποιεί αυτά τα ηλεκτρονικά εργαλεία που βοηθούν και στην επικοινωνία αλλά και στην προσέλκυση νέων ατόμων, θα πρέπει και το προσωπικό της βιβλιοθήκης να γνωρίζει πολύ καλά πώς να τα χρησιμοποιεί και άρα πάλι απαιτείται η ανάπτυξη προγραμμάτων εκπαίδευσης ψηφιακού γραμματισμού για το προσωπικό της.

Συμπερασματικά πέρα από την όρεξη των δημόσιων βιβλιοθηκών να παρέχουν προγράμματα σε παιδιά και εφήβους, αναγκαία είναι η εκπαίδευση του προσωπικού τους ώστε να μπορούν να εξυπηρετούν ουσιαστικά τα άτομα αυτά, αλλά και να είναι ψηφιακά εγγράμματο, ώστε να χειρίζεται με ευκολία εργαλεία απαραίτητα για την επικοινωνία με τις ομάδες αυτές.

Για την μελλοντική εξασφάλιση των προγραμμάτων για παιδιά και έφηβους από τις δημόσιες βιβλιοθήκες, πρέπει οι διοικήσεις και οι εποπτεύοντες οργανισμοί τους να υποστηρίζουν τις δράσεις τους και να φροντίζουν για καλή επικοινωνία με το προσωπικό, τους διευθυντές των βιβλιοθηκών αλλά και το κοινό τους. Παράλληλα σημασία πρέπει να δίνεται και στην εκπαίδευση του προσωπικού, βοηθώντας την επαγγελματική του ανάπτυξη.

Οι υπηρεσίες για παιδιά και έφηβους πρέπει να είναι συνεχές κομμάτι της παλέτας των υπηρεσιών των δημόσιων βιβλιοθηκών, καθώς ωφελούν τόσο τα άτομα των ηλικιών αυτών, αλλά και τις ίδιες τις βιβλιοθήκες.

Βιβλιογραφία

- Aboud, F. E., & Yousafzai, A. K. (2015). Global health and development in early childhood. *Annu Rev Psychol*, 66, 433-457. doi:10.1146/annurev-psych-010814-015128
- Abramova, S., Smirnova, O., & Tataurova, S. (2021). *Cosplay As a Youth Subculture: The Factors of Choice and Identity Formation*. Paper presented at the XXIII International Conference Culture, Personality, Society in the Conditions of Digitalization: Methodology and Experience of Empirical Research Conference.
- ALA. (2013). American Library Association: 1905-The first bookmobile.
- Alibi, A. (2013). *Approaches to creativity and innovation for future libraries*. Paper presented at the NLA 2013, Calabar, Cross River State.
- Andermann, B. H. (2023). *The Role of Public Libraries in Countering Misinformation. A Swedish Perspective*. (MASTER'S THESIS IN LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE), UNiversity of Boras, Boras.
- Ashikuzzaman, M. (2023). Role of libraries in promoting information literacy and critical thinking skills in the digital age. *Library Science*. Retrieved from <https://www.lisedunetwork.com/role-of-libraries-in-promoting-information-literacy-and-critical-thinking-skills-in-the-digital-age/#:~:text=In%20this%20landscape%2C%20libraries%20have,consumers%20and%20creators%20of%20information>. Προσπέλαση 29 Δεκεμβρίου 2023
- Carroll, J. B. (1977). *Developmental parameters of reading comprehension*. Newark, Del.: International Reading Association.
- Caspe, M., Lopez, M. E., & Hanebutt, R. (2019). A tool for transformative family engagement: A commentary on the family engagement playbook. Retrieved from <http://bit.ly/PlaybookCommentary>. Προσπέλαση 12 Δεκεμβρίου 2023.
- Chall, J. S. (1996). *Stages of reading development (2nd ed.)* Fort Worth, Tex.: Harcourt Brace.
- Chauvin, B. A. (2003). Visual or Media Literacy? *Journal of Visual Literacy*, 23(2), 119-128. doi:10.1080/23796529.2003.11674596
- Dale, K. (2013). Early Literacy in School: Getting off on the Right Foot. *Educator's Voice*, 1, 8-12.
- Deepmala, S., & Upadhyay, A. (2021). Information Literacy: An Overview. 20, 4227-4234. doi:10.17051/ilkonline.2021.01.465
- Demasson, A., Partridge, H., & Bruce, C. (2019). How do public librarians constitute information literacy? *Journal of Librarianship and Information Science*, 20, 19-24.
- Durden, T., Escalante-Barrios, E., & Blich, K. (2014). Culture Matters — Strategies to Support Young Children's Social and Cultural Development .G2241.
- Dynia, J., Piasta, S., & Justice, L. (2015). Impact of Library-Based Summer Reading Clubs on Primary-Grade Children's Literacy Activities and Achievement. *Library Quarterly*, 85, 386-405. doi:10.1086/682733
- Felten, P. (2008). Visual literacy. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 40(6), 60-64.

- Fletcher, M. C. (2019). *The Creative Edge: Inspiring Art Explorations in Libraries and Beyond* Teacher Ideas/Libraries Unlimited.
- Frehill, L., Pelczar, E., Nielsen, M., & Hasanbasri, A. (2021). Supplementary tables: public libraries in the United States fiscal year 2018. Washington, DC: Institute of Museum and Library Services. Retrieved from https://www.imls.gov/sites/default/files/2021-02/fy2018_pls_tables.pdf. Προσπέλαση 12 Δεκεμβρίου 2023
- Giuse, N. B., Kafantaris, S. R., Huber, J. T., Lynch, F., Epelbaum, M., & Pfeiffer, J. (1999). Developing a culture of lifelong learning in a library environment. *Bull Med Libr Assoc*, 87(1), 26-36.
- Herb, S. (2001). preschool education through public libraries. *American Association of School Librarians*.
- Holmes, P. (2016). *Curiosity Creates: Innovative Library Programming for Children*. Retrieved from https://www.ala.org/alsc/sites/ala.org/alsc/files/content/awardsgrants/minigrants/ALSC_Curiosity_Creates_Best_Practices_Final.pdf. Προσπέλαση 19 Φεβρουαρίου 2024
- Horn, L. (2011). Online marketing strategies for reaching today's teens. *Young Adult Library Services*, 9(2), 24-27.
- Hughes-Hassell, S., & Miller, E. (2003). Public library web sites for young adults: Meeting the needs of today's teens online. *Library & Information Science Research*, 25(2), 143-156.
- IFLA. (2022). IFLA-UNESCO Public Library Manifesto 2022. Retrieved from
- Inamdar, S. A. (2021). The Role of Libraries in Promoting Digital Literacy in the 21st Century. *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research (JETIR)*, 8(8), 502-505.
- Irwin, V., Zhang, J., Wang, X., Hein, S., Wang, K., Roberts, A., . . . Dilig, R. (2021). *Report on the Condition of Education 2021 (NCES 2021-144)*. U.S. Department of Education. Washington, DC: National Center for Education Statistics. Retrieved from <https://nces.ed.gov/pubsearch/pubsinfo.asp?pubid=2021144>. Προσπέλαση 13 Δεκεμβρίου 2023.
- Isabel, C. (2024). Read to a Dog: Madison Public Library partners with Guardian Whiskers (at Meadowridge) and Alliance for Therapy Dogs Retrieved from <https://www.madisonpubliclibrary.org/read-dog>. Προσπέλαση 25 Φεβρουαρίου 2024
- Jenkins, C. L., Sykes, S., & Wills, J. (2022). Public Libraries as Supportive Environments for Children's Development of Critical Health Literacy. *International Journal of Environmental Research and Public Health (IJERPH)*, 19(19), 11896-11897.
- Justgiving. (2024). Canine concern-Read to dogs programme. Retrieved from <https://canineconcern.co.uk/read-to-dogs/>. Προσπέλαση 25 Φεβρουαρίου 2024
- Kho, N. D. (2021). Social media in libraries keys to deeper engagement. *Information Today*, 28(6), 1-32.
- Kupers, E., Van Dijk, M., & Lehmann-Wermser, A. (2018). Creativity in the Here and Now: A Generic, Micro-Developmental Measure of Creativity. *Front Psychol*, 9, 2095. doi:10.3389/fpsyg.2018.02095

- Kushnir, T. (2022). Imagination and social cognition in childhood. *Wiley Interdiscip Rev Cogn Sci*, 13(4), e1603. doi:10.1002/wcs.1603
- Lu, Y. (2012). Education of Children Left Behind in Rural China. *J Marriage Fam*, 74(2), 328-341. doi:10.1111/j.1741-3737.2011.00951.x
- Matteson, M., & Gersch, B. (2020). Information Literacy Instruction. *Journal of Information Literacy*, 14(2), 71-95.
- McGeehon, Z. (2018). *Motivations in cosplay*. (Master of Arts), Southern Illinois University Edwardsville, Illinois.
- Menon, S. (2015). A study of library usage patterns among undergraduate students. *International Journal of Multidisciplinary Research Review*, 1(9).
- Montagnes, I. (2001). *World Education Forum, Dakar 2000. Textbooks and learning materials from 1990-99*. Retrieved from Paris:
- Moore, M. (1989). Innovation and education: unlimited potential for the teaching library. *Bull Med Libr Assoc*, 77(1), 26-32.
- Mulimani, M., & Naikar, N. (2020). Digitisation and Role of Academic Libraries. *Indian Journal of Library and Information Technology*, 10(4), 13-18.
- Murray, A., & Egan, S. M. (2014). Does Reading to Infants Benefit Their Cognitive Development at 9-Months-Old? An Investigation Using a Large Birth Cohort Survey. *Child Language Teaching and Therapy*, 30(3), 303-315.
- Otagburuagu, E. J., & Omena, J. T. (2009). *Art and Cultural Artifacts: Aspects of Igbo heritage*. Nsukka: Great AP Express Publishers.
- Ozbay, I., & Ugurelli, Y. (2023). Changing Children's Literature in the Digital Age: Digital Books. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 11(1), 68-85.
- Peowski, L. (2010). Where are all the teens? Engaging and empowering them online. *Young Adult Library Services*, 8(2), 26-28.
- Pratt, M. E., Taylor, M., van Huisstede, L., & Gaias, L. M. (2016). A Novel Take on Family Involvement: Public Libraries as Early Education for the Whole Family. In *Family Involvement in Early Education and Child Care* (Vol. 20, pp. 67-89): Emerald Group Publishing Limited.
- Quick, S., Prior, M., Toombs, A., Talyor, A., & Currenti, J. (2013). *Cross-European survey to measure users' perceptions of the benefits of ICT in public libraries (funded by the Bill and Melinda Gates foundation*. Retrieved from <https://digital.lib.washington.edu/researchworks/bitstream/handle/1773/22718/Final%20Report%20-%20Cross-European%20Library%20Impact.pdf?sequence=1> Information and communications technologies, Europe 2020. Προσπέλαση 12 Ιανουαρίου 2024
- Rankin, C., & Brock, A. (2018). *Library Services from Birth to Five: Delivering the Best Start*. London: Facet publishing.
- Rapacki, S. (2007). Social networking sites: Why teens need places like MySpace. *Young Adult Library Services*, 5(2), 28-30.
- Ravat, U., Thakkar, D., & Dodiya, I. (2021). *The Public Library as an Information Knowledge Center*.
- Reister, A. (2020). Influence of book clubs on reading motivation for third through fifth grade students. *Graduate Research Papers*, 1492.
- Russ, S. W., & Wallace, C. E. (2013). Pretend play and creative processes. *American Journal of Play*, 6(1), 136-148.
- Ruurs, M. (2011). *My librarian is a camel: Astra Young Readers*.

- Sama, M. (2007). Cultural Diversity in Conflict and Peace Making in Africa. Retrieved from <https://www.accord.org.za/ajcr-issues/cultural-diversity-in-conflict-and-peace-making-in-africa/>. Προσπέλαση 11 Ιανουαρίου 2024
- Schady, N., Behrman, J., Araujo, M. C., Azuero, R., Bernal, R., Bravo, D., & Vakis, R. (2015). Wealth gradients in early childhood cognitive development in five Latin American countries. *J Hum Resour*, *50*(2), 446-463. doi:10.3368/jhr.50.2.446
- Schwartz, J. (2018). Visual literacy: academic libraries address 21st century challenges. *Reference Services Review*, *46*(4), 479-499. doi:10.1108/RSR-04-2018-0048
- Sénéchal, M., & LeFevre, J. A. (2002). Parental involvement in the development of children's reading skill: a five-year longitudinal study. *Child Dev*, *73*(2), 445-460. doi:10.1111/1467-8624.00417
- Sharma, J. (2016). Role of Public Library to growing Digital Literacy in our Society. *International Research Journal of Multidisciplinary Science & Technology*, *1*(6), 295-303.
- Stephens, I. (2020). *Local Government Association: Delivering local solutions for public library services. A guide for councillors*. Retrieved from <https://www.local.gov.uk/sites/default/files/documents/12.6 LGA%20Cllr%20handbook Delivering%20local%20solutions%20for%20public%20library%20services.pdf>. Προσπέλαση 12 Ιανουαρίου 2024
- Suchanic, E., Pond, M., & Perry, M. (2023). The role of public libraries in urban entrepreneurship. *Journal of Urban Regeneration & Renewal*, *13*(3), 267-276.
- Szumlas, G. A., Petronio, P., Mitchell, M. J., Johnson, A. J., Henry, T. R., & DeWitt, T. G. (2021). A Combined Reach Out and Read and Imagination Library Program on Kindergarten Readiness. *Pediatrics*, *147*(6). doi:10.1542/peds.2020-027581
- Thomson, L., & Murray-Sanderson, A. (2017). *Libraries as community hubs: Case studies and learning. A report for Arts Council England, July 2017*. Retrieved from London:
- UNESCO. (2005). *Education for Rural People in Africa: Policy Lessons, Options and Priorities, IIEP/S.260, Addis Ababa, 2005 [2]*. Retrieved from
- UNESCO. (2016). United Nations Institute for LifeLong Learning-Libraries and literacy: Using libraries to support national literacy efforts -UIL Policy Brief no6. Retrieved from
- Wang, Z., Zhang, X., & Zhang, G. (2021). Creating a ubiquitous reading environment for children in undeveloped rural areas: An action research project. *Library & Information Science Research*, *43*(4), 101118. doi:<https://doi.org/10.1016/j.lisr.2021.101118>
- Wasik, B., & Jacobi-Vessels, J. L. (2017). Word play: Scaffolding language development, through child-directed play. *Early Childhood Educ J*, *45*, 769-776.
- White, B. (2017). Recreational reading in secondary schools through book clubs. *Graduate Research Papers*, 216.
- Worldcounts. (2024). <https://www.theworldcounts.com/populations/world/world-rural-population>. Προσπέλαση 11 Ιανουαρίου 2024.

Zickuhr, K., Rainie, L., & Purcell, K. (2013). Library services in the digital age. Washington, DC: Pew Internet. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED539071.pdf>. Προσπέλαση 12 Δεκεμβρίου 2023